

Arbejderdomstole og Forligs- og Voldgiftsnævn
i flere europæiske Lande og om Ønskeligheden
af deres Overførelse til Danmark.

Af
Cordt Trap.

Stridigheder mellem Arbejdsgivere og Arbejdere vedrørende Arbejdsbetingelserne have en dobbelt Karakter; de vedrøre dels Udførelsen af de allerede bestaaende Arbejdskontrakter, dels Fastsættelsen af de fremtidige Arbejdsvilkaar. Til Udjævning og Afgørelse af begge Arter af Stridigheder har man følt Trang til Oprettelsen af særlige Institutioner; men disses Funktion er af meget forskellig Natur. I første Tilfælde er de retshaandhævdende Organer, der skulle afgøre, hvad der er Ret mellem aldeles bestemte Personer, altsaa individuelle Stridigheder; i sidste Fald fastsætte de, hvad der skal være Ret eller, som det ogsaa kaldes, de kollektive Arbejdsbetingelser, fordi de for et vist kortere Tidsrum regulere samtlige Arbejdsforhold indenfor bestemte Virksomheder eller et helt Fag, uden Hensyn til om den enkelte Arbejder først senere er traadt i Virksomhed og derfor ikke har kunnet medvirke til Arbejdsvilkaarenes Fastsættelse.

Vender man sig først til Afgørelsen af de individuelle Retsstridigheder, vil man paa en Tid, da Arbejdsbetingelserne fastsattes ved ensidig Viljestilkendegivelse fra Arbejdsgivernes Side, finde Exempler paa, at ogsaa den retshaandhævdende Myndighed var lagt i disses Haand, idet de havde Ret til selv at udnævne Dommere. Der var saaledes her i Landet tilstaaet Ejerne af visse Godser denne Ret, den saakaldte Birkeret, hvis Levninger først forsvandt med Grundloven, og i Tyskland finder man endog Ejerne af enkelte industrielle Etablissementer af halvt offentlig Karakter, som Geværfabrikkerne i Potsdam og Spandau, bemyndigede til at udnævne Dommere til Paakendelse af Arbejdsstridigheder indenfor deres Fabrikker. Denne Arbejdsgivernes Domsmyndighed var naturligvis betinget af Arbejdets Betragtning som et egenligt Underordningsforhold og maatte forsvinde, da den Opfattelse trængte igennem, at det skulde reguleres efter de almindelige Kontraksregler. Der frembød sig imidlertid overalt den Vanskelighed, at de almindelige Domstole kun lidet egnede sig til Paadømmelse af Arbejdsstridigheder. Det ligger i disses Natur, at de kræve en let, hurtig og billig Afgørelse, hvis de skulle føre til et for Parterne tilfredsstillende Resultat. Thi dels er Sagens Genstand ofte af ringe materiel Betydning, for hvilken der ikke kan gøres stor Indsats af Tid og Penge, dels bevirker Arbejdernes hyppige Flytten fra Sted til Sted, at kun en hurtig Afgørelse har Værdi for den sagsøgende Part. Men disse Krav fyldestgøres ikke af de almindelige Domstole med deres relativt kostbare og for Lægmand vanskelige Procedure, hvortil Sagførerhjælp er uomgængelig nødvendig, og Dommen først

kan ventes afsagt længe efter Sagens Inkamination. Ere Arbejdsgiverne og Arbejderne udelukkende henviste til disse Domstole, ville de i de fleste Tilfælde foretrække ikke at bringe deres Tvister for Retten fremfor at udsætte sig for stort Spild af Tid og Kræfter. Denne Stridens Uafgjorthed maa imidlertid ikke betragtes som en Fordel; den fremkalder Bitterhed hos den Part, der føler sig forurettet, uden at kunne komme til sin Ret, og bærer i sig ofte Spirerne til en almindelig Krigstilstand. Til en Begyndelse har man hjulpet sig med at henlægge disse Stridigheders Afgørelse til kommunale eller Stats-myndigheder ved Hjælp af en summarisk Retspleje. Det almindeligste har været, at man hertil har valgt Politimyndighederne; dette har saaledes fundet Sted baade i Frankrig, Tyskland, England og Danmark. Ved den preussiske Næringslov af 1869 bleve de kommunale Myndigheder obligatorisk første Instans i Arbejdssager, for saa vidt der ikke bestod særlige Arbejderdomstole.

Om nu end de nævnte Myndigheder under let overskuelige Arbejderforhold ganske godt kunne fyldestgøre de Fordringer i Henseende til en hurtig og billig Behandling, som Arbejdssagernes Natur maatte stille, førte hele den moderne Udvikling af Arbejderforholdene nødvendigvis nye Krav med sig. Imod de kommunale Autoriteters Domsmyndighed lader der sig allerede indvende, at deres Valg meget ofte er bestemt ved almindelige politiske Hensyn, og at de derfor paa Forhaand ere mere tilbøjelige til at give deres Partifæller, snart Arbejdsgiverne, snart Arbejderne, Ret, end ønskeligt er for upartiske Dommere. Dernæst kræve de moderne økonomiske Forhold, særlig i de

store Byer med deres udviklede industrielle Virksomhed, til en rigtig Bedømmelse en teknisk og navnlig økonomisk Indsigt, der kun tør ventes at findes hos Personer, der praktisk ere indlevede med de paagældende Forhold, derimod ikke hos Myndigheder, der have talrige andre Forretninger at varetage. Ogsaa den Betragtning har en vis Berettigelse, at Dommeren i Arbejdsstridigheder bør lægge Hovedvægten paa at mægle mellem Parterne fremfor at udtale en Dom efter strengt juridiske Synspunkter. Grunden hertil maa formentlig søges deri, at Retsmellemværendet mellem Parterne ikke er udtømt med den foreliggende Sag; men at Retsafgørelsen netop bør bane Vejen for en fredelig Samværen mellem Arbejdsgiver og Arbejder. For at fyldestgøre disse Krav er man i en Række Lande havnet i Domstole, bestaaende af Arbejdsgivere og Arbejdere og fremgaaede ved Valg af disse Samfundsklasser selv.

Gaa vi dernæst over til den anden Opgave: Bestemmelsen af de fremtidige Arbejdsbetingelser, give de Former, hvorunder denne i Tidernes Løb er sket, et Spejlbillede af de faktiske Magtforhold. Snart var Arbejdsgivernes Vilje, retlig eller faktisk, det eneste afgørende, snart fastsattes Betingelserne af Kollegier af Svende og Mestre som under Lavenes Blomstringsperiode, da de i lige Grad varetog Arbejdsgivernes og Arbejdernes Interesser. Til andre Tider traadte en kraftig Statsmagt regulerende til. Hovedexemplet herpaa er den Elisabethske Lærlingelov i England, hvor et Dekret af Øvrigheden fastsatte Lønnens Størrelse, paa samme Tid som Loven regulerede Arbejdstidens Længde.

Den liberale Samfundsøkonomi saa Idealet i Arbejdsbetingelsernes Fastsættelse i en til alle Sider fri Forhandling mellem den enkelte Arbejdsgiver og den enkelte Arbejder, og den mægtige Frihedsbevægelse, der tog sin Begyndelse i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede og fandt sit første stærke Gennembrud ved den franske Revolution, realiserede i Virkeligheden dette Krav. Ifølge denne Theori blev enhver Forbindelse mellem Arbejderne, der havde det Formaal at forbedre Arbejdsvilkaarerne, paa det kraftigste modarbejdet, fordi den hindrede Arbejdernes Handlefrihed. Derfor indskrænkede man sig under den franske Revolution ikke til at hæve Lavene og Gilderne; men Koalitionsforbuddet af 14—17. Juni 1791 afskaffede enhver Forbindelse mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, der tilstræbte en Forbedring af Arbejdsvilkaarene, ja gik endogsaa saa vidt, at det forbød offentlige Forsamlinger af de paagældende Samfundsklasser at fatte Beslutninger om deres fælles Interesser. Ogsaa i andre Lande, saaledes England og Tyskland, krævede den fremtrængende økonomiske Frihed til en Begyndelse strængt Forbud mod Arbejdernes Koalitionsret. Men det praktiske Livs Erfaringer viste hurtigt, at den isolerede Arbejder ingenlunde var den fri Mand, som Theorien vilde gøre ham til, men næsten altid paa Grund af Arbejdsgivernes stærkere økonomiske Magtstilling trak det kortere Straa i Lønningskampen med denne. Trods alt sluttede Arbejderne, hvor det industrielle Liv var nogenlunde stærkt koncentreret, sig sammen og bragte, ofte efter haarde Kampe, deres Koalitionsret til Anerkendelse. Følgen heraf blev, at Lønningsbetingelserne, i Stedet for at fastsættes frit

mellem de enkelte Arbejdsgivere og de enkelte Arbejdere, ofte blev Resultatet af en Kamp mellem de isolerede eller sammensluttede Arbejdsgivere paa den ene, Arbejdernes Organisationer paa den anden Side.

Om det nu end maa anerkendes, at denne Arbejdernes Organisation mægtigt bidrog til at hæve Standen og i de store Industrilande give Lønningskampen mindre raa og brutale Former, end den hidtil havde haft, er det dog umuligt at lukke Øjet for, at netop denne Arbejdernes stærke Magtudfoldelse, hvor deres Organisationer stode overfor Arbejdsgiverne uden forsonende Mellemlid, særlig i de store Industricentrer ledede til en Række af Kampe, der ikke alene betegnede en stor Ulykke for Arbejdsgiverne og Arbejderne, men spredte sine Virkninger i langt videre Kredse, ja overhovedet medførte alvorlig Fare for en rolig økonomisk Udvikling. Det er derfor intet Under, at man har søgt Midler til at erstatte disse idelig tilbagevendende økonomiske Krige med fredelige Forligsmethoder, og at man navnlig har bestræbt sig for at faa dannet Nævn af Arbejdsgivere og Arbejdere til Afgørelse af deres indbyrdes Stridigheder.

Viser saaledes Udviklingen visse fælles Træk, idet man i de moderne Industrilande har sat sig som Maal Institutioner, fremgaaede ved Valg af Arbejdsgivere og Arbejdere til Afgørelse, ikke alene af Stridigheder om de bestaaende Arbejdskontrakter, men ogsaa om Fastsættelsen af de fremtidige Arbejdsbetingelser, frembyde saa vel de opnaaede Resultater, som Udviklingsprocessen meget store Forskelligheder. Hovedlinien maa her drages mellem England paa den ene, de kontinentale Stater paa den anden Side. Medens de her omhandlede

Nævn i det første Land ere voxede organisk ud af det økonomiske Livs Trang og skabte af de paagældende Samfundskredse selv, skyldes de paa Kontinentet væsenligst Statsmagtens Initiativ.

Dette maa ikke forstaas saaledes, at Staten i England har været en ligegyldig Tilskuer ved Arbejdet for Oprettelsen af de her omhandlede Institutioner. Man kan tværtimod citere en Række af engelske Love, som have det Maal at virke for disse, saaledes »St. Leonhards arbitration act« af 1867, der efter Bevilling fra Regeringen giver Arbejdsgivere og Arbejdere indenfor et vist Fag Ret til at oprette Domstole til Paakendelse af faglige Stridigheder, og »the arbitration act« af 1872, der gør Voldgiftskendelser, afsagte i Henhold til den der angivne Fremgangsmaade, exigible. Men Udviklingen er gaaet uden om disse Love og har brudt sig sine egne Baner, som om de ikke existerede. Som bekendt betegner sidste Halvdel af forrige og første Halvdel af dette Aarhundrede i England en for Arbejderstanden i det hele ulykkelig Tid. De faste Former, som den Elisabethske Lærlingelov havde givet Samfundet, brøde efterhaanden sammen, og fuldstændig uorganiserede, som Arbejderne stode, søgtes Lønnen, under den fremtrængende Storindustri, trykket ned til et Minimum. At Arbejderne efter bedste Evne øvede et Modtryk, er en Selvfølge, og der opstod en lang Stridsperiode, der i Voldsomhed langt overgik den industrielle Krise, i hvilken de fleste store kontinentale Stater i Øjeblikket befinde sig. Exempelvis skal anføres, at Textilindustrien i Lancashire i Løbet af 40 Aar kender 4 blodige Opstande i 1792, 1812, 1819 og 1832. I Fyrrerne vare Forholdene endnu værre: »Jack

Strike«, som Arbejderne plejede at udtrykke sig, »var Konge«. I Ashton, Stalybridge truede Arbejderne med at brænde Fabrikkerne og skyde Arbejdsgiverne; i Preston gik disse Trusler endog over i Handling, indtil Arbejderne selv bleve skudte ned af et Regiment Skotter. Af denne lange Strid gik Arbejdernes Organisationsret tilsidst sejrende frem. Men under den lange Kamptid gik der fra Arbejdernes Side et Suk om at naa til andre Fremgangsmaader for Lønnens Fastsættelse end gennem den uregulerede, fri Konkurrence, hvori Arbejderne, ved Tidernes Ugunst, stadig laa under. Til en Begyndelse ønskede Arbejderne at vende tilbage til Lønnens Fastsættelse ved Øvrigheden; senere vendte Stemningen sig til Gunst for blandede Kommissioner af Arbejdsgivere og Arbejdere, et Ønske, som undertiden ogsaa blev støttet af veltænkende Arbejdsgivere. Paa et enkelt Tilfælde nær førte disse Bestræbelser imidlertid indtil over Midten af dette Aarhundrede ikke til noget Resultat eller, hvor der undtagelsesvis oprettedes en blandet Kommission, maatte denne efter faa Aar atter indstille sin Virksomhed. Da var det, at Mundella i Aaret 1860, under truende Konflikter i Strømpefabrikationen i Nottingham, hvis økonomiske Historie gennem hele Aarhundredet ikke havde været andet end en uafbrudt Kæde af de haardeste Stridigheder mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, i Stedet for en lock-out foreslog sine Kolleger af Arbejdsgiverstanden at forsøge Nedsættelsen af en blandet Kommission af Arbejdsgivere og Arbejdere og fik oprettet »the board of conciliation and arbitration of the glove and hosiery trade of Nottingham.« Faa Aar efter oprettede den bekendte Doanmer Kettle —

mærkelig nok uden at kende noget til Mundellas Forsøg — en Voldgiftsret for Bygningsindustrien i Wolverhampton, og lignende Kommissioner have efterhaanden fundet Vej til en stor Del af Englands industrielle Erhverv og mægtigt bidraget til ved Fastsættelsen af Arbejdsbetingelserne at sætte en fredelig Forhandling i den økonomiske Krigs Sted. Som en enkelt blandt de mange Udtalelser til Gunst for de omtalte boards skal jeg anføre, hvad Weeks, der af den amerikanske Regering var udsendt for at studere de engelske Institutioner af denne Art, udtaler om den nævnte Kommission i Nottingham: »Fjendtligheder mellem Arbejdsgivere og Arbejdere have givet Plads for Velvilje; Tillid og gensidigt Hensyn har fortrængt Mistillid og Had. Denne Forandring er naturligvis ikke en Dags Arbejde og ikke fuldbragt, uden at den tidligere Tilstand undertiden har lagt Hindringer i Vejen — et Aarhundredes Strid glemmes ikke saa let. Men Uenighederne indenfor Raadet have været saa sjældne og ubetydelige, at jeg ikke betænker mig paa at erklære, at Institutionen er lykkedes fuldstændigt. Strejker og lock-outs ere nu ukendte; den personlige Berøring mellem Arbejdsgivere og Arbejdere har udviklet gensidig Agtelse. Kapitalens og Arbejdets indbyrdes Forhold har forandret sig. Arbejdsgiver og Arbejder mødes som Ligemænd ved samme Bord.« Den bekendte tyske Forfatter Dr. Schulze Gävernitz udtaler de dristige Ord, at England nu befinder sig i en social Fredstilstand, Ord, som han nærmere forklarer derhen, at der i England ikke — i Modsætning til de andre europæiske Nationer, maaske med Undtagelse af Rusland — findes en bred Erhvervsklasse af Befolkningen,

Tusinder af arbejdende Familiefædre, der, fortvivlende over den nuværende sociale Tilstand, alene vente Redning ved en Omstyrning af Samfundet, og tilskriver i høj Grad de der brugelige Forligsmethoder Æren herfor*). Der maa dog sikkert gøres en Restriktion til de organiserede Arbejdermasser, der nyde godt af de regelmæssige Forligsmethoder. Udenfor disse findes der imidlertid store Arbejderkredse — Erfaringerne fra de sidste Aar, ja de sidste Dage, føre i saa Henseende et tilstrækkelig tydeligt Sprog — som ingenlunde ere stemte for den sociale Fred, og om det end ligger mindre i Englændernes Karakter at konstruere sig og kæmpe for en ideal Samfundsordning, ere en stor Del af disse Arbejdere dog rede til at kræve Statsmagtens Indblanding paa ethvert Punkt, hvor de mene, det kan være dem til Nytte**).

At Forligs- og Voldgiftsnævnenes Organisation og Virkemaade variere efter de individuelle Forhold, er en Selvfølge; men overalt spille Bestræbelserne for ved gensidig Forhandling at udjævne Striden en fremtrædende Rolle. Exempelvis skal anføres, at af ca. 800 Konflikter, som i Løbet af 17 Aar reguleredes i Jernindustrien, bleve kun 17, af 2074 Stridigheder i Kulindustrien i Durhamdistriktet kun 30 førte til Voldgiftsdom, Resten var bilagt venskabeligt paa et tidligere Stadium af Sagen. De moderne Forligs- og Voldgiftsnævn have ifølge Brentano***) gennemløbet tre Ud-

*) Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft 1889 p. 1075.

***) Chamberlain: Labor Question. Nineteenth Century 1892, p. 682—87.

***) Arbeitseinstellungen und Fortbildung des Arbeitsvertrages. Leipzig 1890. Indledn. p. XXXIII—XL.

viklingsfaser siden deres Grundlæggelse ved Mundella og Kettle. Paa det første Stadium træde Arbejdsgivere og Arbejdere indenfor et Fag sammen for i fri Forhandling at fastsætte Arbejdsbetingelserne for et nærmere bestemt Tidsrum; paa Grund af Arbejdsgivernes Misstemning mod Arbejderorganisationerne, bleve Arbejderrepræsentanterne imidlertid endnu ikke valgte af Fagforeningerne, men af samtlige Arbejdere. Repræsentanterne valgte et Udvalg, der skulde afgøre individuelle Stridigheder efter de Principer, om hvilke man var naaet til Enighed. Der var den Forskel mellem Kettle og Mundella, at medens den første sørgede for en udenfor Domstolen staaende Upartisk, der, i Tilfælde af at Parterne ikke naaede til Enighed, skulde afgøre Sagen, gjorde hos Mundella den af Domstolen valgte Formands Stemme Udslaget, og medens Mundella ganske overlod Afgørelsen til Parternes frie Underkastelse, sørgede Kettle for at give Voldgiftsdommen en juridisk Form, der gjorde det muligt at sætte den igennem ved Rettens Magt, en Udvej, hvoraf der, saa vidt vides, dog aldrig er gjort Brug. Det næste Stadium betegnes ved, at Tyngdepunktet for Retsafgørelsen er gledet over til den Upartiske, der i Regelen er en fremragende Jurist eller Statsmand, hvorved Repræsentanterne fra selv at være Dommere mere ere gaaede over til at føre Sagen for deres Mandanter og undertiden endog benævnes Advokater. Samtidig er der sket den Forandring, at det er Organisationerne, der vælge Repræsentanterne, hvorved man er kommet ud over det vanskelige Spørgsmaal om Voldgiftsdommens retlige Gennemførelse, idet Organisationerne blive de naturlige Garanter for denne. Det staaende Udvalg vælges nu

ikke af Voldgiftsdomstolen, men direkte af Arbejdsgiverne og Arbejderne. Det tredje Stadium er endelig dette, at Forhandlingerne føres direkte mellem Førerne for de to Organisationer og Arbejdsbetingelserne fastsættes under Hensyn til samtlige økonomiske Forhold i det paagældende Erhverv. Brentano vil med Opstillingen af disse tre Stadier betegne en Udvikling til bestandig fuldkomnere Former for Forhandlinger mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, men naturligvis ikke dermed tilkendegive, at alle Industrier have gennemløbet alle disse Faser — nogle ville maaske aldrig naa udover det første eller andet Trin, andre befinde sig i Øjeblikket paa et Overgangsstadium. Medens Kulindustrien i Northumberland og Durhamdistriktet frembyder et udmærket Exempel paa den tilendebragte Udvikling, bærer den nordengelske Jern- og Staalindustri Spor af begge de første Stadier. Men paa alle tre Udviklingstrin ere Forligs- og Voldgiftsretterne baserede paa de bestaaende Organisationer af Arbejdsgivere og Arbejdere.

Hvor meget end de engelske boards have udrettet for en Tilnærmelse mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, er man dog ogsaa i ledende engelske Kredse kommet til den Anskuelse, at der kan være Anledning for Statsmagten til at gribe ekstraordinært ind. Under Indtryk af Arbejderurolighederne i Hull er der nu i April 1893 endelig vedtaget en Lov betitlet: »Bill to make provision for conciliation and arbitration in Labour Disputes«. Paragraf 1 bestemmer, at hvor en Konflikt mellem Arbejdsgivere og Arbejdere om Arbejdsbetingelserne er truende eller udbrudt, kan the »board of trade«, efter Ansøgning fra en af Siderne,

ansætte en eller flere Personer som Forligsmæglere, der da skulle undersøge Grundene til Strid ved at sætte sig i Forbindelse med Parterne eller paa anden Maade og skulle forsøge at bringe et Forlig i Stand. Ligeledes kan the board of trade ifølge § 2, naar der indenfor et Distrikt eller Fag hersker hyppige industrielle Stridigheder, uden at der findes noget lokalt Forligsnævn, til hvilket Sagen kan henskydes, udnævne Personer til at undersøge Forholdene og sætte sig i Forbindelse med Arbejdsgivere og Arbejdere for at formaa dem til at oprette et lokalt Forligs- og Voldgiftsnævn, bestaaende af Repræsentanter for begge Parter.

I Modsætning til England ere de her omhandlede Institutioner paa Kontinentet væsenligst skabte af Lovgivningsmagten og have for de egenlige Arbejderdomstoles Vedkommende deres Forbillede i de franske »conseils de prudhommes«, medens Forligs- og Voldgiftsnævnene ere Nydannelser, endog fra de allerseneste Aar.

Da Napoleon I i Aaret 1806 kom gennem Lyon, der havde været stærkt hjemsøgt af Arbejderuroligheder, henvendte Handelskammeret sig til Kejseren med Bøn om at indstifte en Domstol af Arbejdsgivere og Arbejdere til Afgørelse af deres indbyrdes Tvistigheder i Lighed med den tidligere bestaaende »tribunal commun«, der var blevet ophævet under Revolutionen. Kejseren bifaldt Planen, og der oprettedes det første conseil til Paadømmelse af Arbejdssager indtil 60 Frcs. bestaaende af 5 Arbejdsgiver- og 4 Arbejderrepræsentanter. I Valget af disse sidste deltog kun visse Klasser af højere Arbejdere, saaledes Arbejderformænd og lignende. Disse Domstole have senere udbredt sig

til alle Frankrigs større Byer; de udgjorde i 1889 136, og deres Forhold ere ordnede gennem en lang Række Love (bl. a. Lovene af 11. Juni 1809, 27. Maj 1848, 7. Februar 1880 og 11. Dec. 1884). Den historiske Udvikling af disse conseils frembyder adskilligt af Interesse; som Pladsen forhindrer mig i at fremdrage, men som i Hovedtrækkene kan karakteriseres ved, at le conseil, der til en Begyndelse kun var oprettet for et enkelt Erhverv, mere og mere er kommet til at omfatte samtlige industrielle Virksomheder, ikke alene Fabrikdriften, men ogsaa Haandværket, indenfor det paagældende stedlige Omraade. Institutionen hviler desuden nu paa en fuldstændig retlig Ligestilling mellem Arbejdsgivere og Arbejdere. Raadet, der oprettes ved et Dekret af Handelsministeren efter Ansøgning fra Handelskammeret eller Industriraadet, paa-dømmer alle Sager mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, der have Hensyn til Arbejdsforholdet og bestaar af et ved Dekretet fastsat, altid lige Antal Arbejdsgivere og Arbejdere, valgte hver for sig af deres Standsfæller ved direkte og hemmeligt Valg; Medlemsantallet skal dog mindst være 6 foruden Formand og Viceformand. Betingelse for Valgret, og det gælder saavel Arbejdsgivere som Arbejdere, er 25 Aars Alderen samt 3 Aars Ophold i det Distrikt, for hvilket le conseil er oprettet; for de første kræves desuden 5 Aars Erlæggelse af en Næringsskat, for Arbejderne en lige saa lang Beskæftigelse i det paagældende Erhverv. Valgbarehedsbetingelserne ere noget strengere; der kræves 30 Aars Alderen samt Kendskab til Læsning og Skrivning. Ligestillingen mellem Arbejdsgivere og Arbejdere er ført igennem paa alle Punkter, saaledes er den tidligere

gældende Regel, hvorefter kun Arbejderrepræsentanterne kunde modtage Godtgørelse for deres Virksomhed, nu ophævet, saa at man efter Omstændighederne *kan* yde Repræsentanterne en Godtgørelse for deres Arbejde; men der maa altid træffes den samme Afgørelse for Arbejdsgivere og Arbejdere. Proceduren er simpel, Gebyrerne smaa, og det er paalagt Parterne at møde personligt i Retten. Hovedvægten er lagt paa at udligne Striden ved en fredelig Overenskomst, idet Klagen først skal bringes for Forligsinstansen, det saakaldte »bureau particulier«, der samles mindst en Gang om Ugen. Bureauet sammensættes af en Arbejdsgiver- og en Arbejderrepræsentant samt en Formand, der vekselsvis skal høre til en af de nævnte sociale Klasser. Kun hvis intet Resultat opnaas her, bringes Sagen for den egenlige Domstol, »bureau général«, der bestaar af et lige Antal Arbejdsgivere og Arbejdere, mindst to af hver, samt en Formand, der vælges af Raadet ved Stemmeftertal. Under Napoleon III havde Loven af 1853, som et Led i de kejserlige Bestræbelser for at forøge Administrationens Magt, bestemt, at saa vel Præsident som Vicepræsident skulde udnævnes af Kejseren, men i 1880 vendte man atter tilbage til disse Institutioners fuldstændige Autonomi. Sager indtil 200 Frcs. inclusive ere inappellable; for større Summer kan Appel finde Sted til Handelsretten. Kommunen afholder Udgifterne ved Raadenes Organisation, yder frit Lokale, Brændsel, Belysning m. m. Ved Loven af 11. Dec. 1884 har man ment det nødvendigt at gribe til kraftige Midler mod Forsøg paa at umuliggøre Domstolens Virksomhed ved en systematisk Strejke. Den ydre Anledning til Loven var denne, at

Arbejdsgiverne i Byen Lille i berettiget Misstemning over, at Arbejderrepræsentanterne ved Valget havde samtykket i, uden Hensyn til Sagens Indhold, altid at stemme for deres Standsfæller, udebleve fra Valgene og derved umuliggjorde Domstolens Sammentræden. Man bestemte derfor, at naar Arbejdsgivere eller Arbejdere enten paa den angivne eller paa anden Maade, t. Ex. ved at Repræsentanterne nægte at tage Sæde i Retten, umuliggjorde dennes Fungeren, skulde det modsatte Parti gyldigt kunne konstituere Domstolen. Midlet er kraftigt, men probat; thi svigte Arbejdsgivere eller Arbejdere deres Pligter, ville de helt og holdent udlevere sig til deres Modstandere. De franske conseils prudhommes have ved Siden af deres civilretlige Domsmyndighed politi- og kriminalretlige Beføjelser. Saaledes paadømme de Sager om Krænkelsen af Disciplinen i Fabrikker og Værksteder og kunne idømme indtil 3 Dages Fængselsstraf. Endelig udøve disse Institutioner en omfattende administrativ Virksomhed, inspicere Fabrikkerne og indgive Beretning om de forefundne Lovstridigheder, modtage Afsluttelsen af Lærlingekontrakter m. m.

Siden 1886 have de franske Kamre drøftet forskellige Forslag til en Omændring af les conseils prudhommes, uden at disse dog indtil Dato have ført til noget endeligt Resultat. Stemningen indenfor Deputeretkammeret er for lade Valgretten til Domstolen falde sammen med den politiske Valgret og sætte Grænsen for Appel op til 500 Frcs. samt lade Appel finde Sted til det fuldt besatte conseil prudhommes med Udelukkelse af de Dommere, der i første Instans have deltaget i Paadømmelsen. Men ved

Siden af Planer om en Ændring i de bestaaende conseils prudhommes har det franske Deputeretkammer siden 1886 været optaget af at finde Midler mod de om sig gribende industrielle Konflikter. Først i 1864 fik de franske Arbejdere Koalitionsret, og i 1884 kommer Loven om Arbejdsgiver- og Arbejdersyndikaterne. Den første Virkning af denne Lov har været, »at Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationerne altfor ofte have betragtet hinanden som to Arméer i aaben Kamp, og Modsætningen mellem de to Klasser er i Stedet for at mildnes blevet mere og mere voldsom«. Der herskede i Kamret den almindelige Opfattelse, at der trængtes til et Initiativ udefra for at føre Arbejdsgivere og Arbejdere sammen, og der var en ikke ringe Stemning for ikke at blive staaende ved Forligs- og Voldgiftsnævn til Afgørelse af enkelte opstaaede Konflikter, men danne vedvarende Institutioner, om end Meningerne vare delte om, hvorledes disse burde indrettes. Da indtraf den berygtede Carmauxstrejke, og under Indtrykket af, at der maatte handles hurtigt, udskilte man den Del af Forslagene, hvorom alle vare enige, og Loven af 27. December 1892 saa Lyset.

Naar der er udbrudt Konflikt mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, kan hver af Parterne eller begge i For- ening efter denne Lov henvende sig til Fredsdommeren med en Deklaration, der skal indeholde en Fremstilling af Sagen, Forslag til dens Ordning, Navnene paa Ansøgerne og deres Repræsentanter, de sidste i et Antal af højst 5, samt de Personer, til hvem Forslaget rettes. Inden 24 Timer skal Fredsdommeren gøre Modparten bekendt med Deklarationens Indhold. Indløber der ikke Svar i Løbet af 3 Dage, maa Forsøget paa at

tilvejebringe Forlig betragtes som strandet. I modsat Fald udvælger Modparten et ligesaa stort Antal Repræsentanter som Forslagsstilleren. Fredsdommeren sammenkalder da Parterne til Møde i et Lokale, som Kommunen sætter til Disposition, og leder Forhandlingerne, men kun med raadgivende Stemme. Hvis der opnaas Forlig, optages det strax til Protokols; i modsat Fald opfordrer Fredsdommeren Parterne til enten hver at udnævne en eller flere Voldgiftsdommere eller strax enes om en fælles Opmand. Hvis Voldgiftsdommerne ikke kunne komme til et Resultat, kunne de vælge en Upartisk; opnaas der ikke Overenskomst om Valget af denne, bliver han at udnævne af Præsidenten for den civile Domstol. I Tilfælde af Strejke kunne de nævnte Bestræbelser, naar Parterne ikke sætte sig i Bevægelse, udøves af Fredsdommeren. Forhandlingerne blive at optage til Protokols, og alle de trufne Afgørelser meddeles af Fredsdommeren til Mairen og opslaas paa de til offentlige Bekendtgørelser bestemte Steder. Loven kender altsaa ingen anden Tvang end den offentlige Menings Tryk.

I Tyskland holdt les conseil prudhommes deres Indtog i Rhinprovinsen under det franske Herredømme, fandt almindeligt Bifald og udbredte sig, selv efter Løsrivelsen fra Frankrig, til andre af Provinsens Byer. Ved de preussiske Næringslove af 1845 og 1869 søgte man at skaffe disse faglige Arbejderdomstole (Gewerbe-gerichte) Indgang i andre Dele af Monarkiet, og i 1871 blev den sidstnævnte Lovs Bestemmelser overførte paa det tyske Rige. Vistnok væsenlig paa Grund af, at Lovgivningen kun havde skabt Rammen for en Udvikling og savnede enhver nærmere Udførelse

af sin Tanke, vare de opnaaede Resultater ikke fuldt tilfredsstillende; dette gjaldt dels Tallet af de oprettede Arbejderdomstole (der fandtes dog i Tyskland i 1889 i det hele 77); men navnlig var Retternes Organisation og Virkemaade indbyrdes meget forskellig. Allerede kort efter Loven af 1869 paabegyndtes der en Agitation for mere indgaaende Lovgivningsbestemmelser, der tilsidst satte Frugt i Loven af 29. Juli 1890.

Grundtrækkene i de franske Arbejderdomstole: Institutioner, bestaaende af Arbejdsgivere og Arbejdere og valgte af disse Samfundsklasser selv, genfindes i de tyske »Gewerbegerichte«, der i øvrigt paa væsentlige Punkter adskille sig fra les conseils prudhommes. I Modsætning til den franske Lovgivning, som, hvor ikke det praktiske Livs Erfaringer have krævet nærmere Bestemmelser, kun har fastslaaet de ledende Grundsætninger for disse Institutioners Organisation og Virkemaade, giver Loven af 1890 i høj Grad detaillerede Bestemmelser og lader kun ringe Spillerum for Forholdenes individuelle Forskelligheder. Det er som Hovedregel Kommunen eller Kommunalforbundet, der med den højere Forvaltningsmyndigheds Sanktion tager Bestemmelse om Oprettelse af en Arbejderdomstol samt vedtager dennes Statutter, der indenfor det temmelig snævre Spillerum, som Loven giver, fastslaa Rettens Sammensætning og dens stedlige og faglige Kompetence. Dog kan et Lands Centraladministration ogsaa selvstændigt skride til at indstifte saadanne Domstole, naar Arbejdsgivere eller Arbejdere andrage derom og forgæves have rettet en Opfordring til Kommunen. Før Oprettelsen besluttes, skulle saa vel Arbejdsgivere

som Arbejdere i Distriktets vigtigste industrielle Erhverv have Lejlighed til at ytre sig. De tyske Arbejderdomstole ere i Almindelighed, ligesom de franske, oprettede for samtlige industrielle Virksomheder (Fabrikker saa vel som Haandværk) indenfor et vist stedligt Omraade, men kunne dog ogsaa kun omfatte enkelte Erhvervsgrene. De ere i Henhold til § 3 uden Hensyn til Stridsgenstandens Værdi kompetente i Stridigheder om: 1) Arbejdsforholdets Tiltrædelse, Fortsættelse eller Opløsning samt om Udleveringen eller Indholdet af Arbejdsbogen eller Skudsmaal, 2) Ydelser og Erstatningskrav i Henhold til Arbejdsforholdet samt en paa Grundlag af samme betinget Konventionalstraf, 3) Beregning af Sygekassebidrag samt 4) Fordringer, der opstaa ved at Arbejdere i Fællesskab overtage et vist Arbejde.

Retten bestaar af et lige Antal Arbejdsgivere og Arbejdere samt en Formand. Berettigede til at vælge Bisidderne ere Arbejdsgivere og Arbejdere, der have fyldt 25 Aar og i mindst et Aar have haft Bopæl eller Beskæftigelse i Distriktet. Denne sidste Bestemmelse er, som Stieda har gjort opmærksom paa, indkommen i Loven ved en Inkurie; thi det har ikke kunnet være Meningen, at en Person, der bor og har Beskæftigelse i to forskellige Kommuner, skal kunne udøve Valgret i begge. Bisidderne vælges ved direkte og hemmeligt Valg; det nærmere vedrørende Valget bliver at fastsætte i Statutterne; dog har Loven fundet det rigtigt at understrege, at der kan vælges efter faglige Grupperinger. Til Valgbarhed kræves: 30 Aars Alderen, at Vedkommende i det sidste Aar ikke har modtaget Fattigunderstøttelse samt i to Aar har haft

Bopæl eller Beskæftigelse i det paagældende Distrikt. En betydningsfuld Afvigelse fra fransk Ret indeholder Bestemmelsen om, at Formanden i Retten udnævnes af Magistraten eller Kommunalbestyrelsen, og at Valget skal bekræftes af den højere administrative Myndighed. Formanden maa hverken være Arbejdsgiver eller Arbejder, men behøver ikke at være i Besiddelse af nogen juridisk Fagdannelse, om man end er gaaet ud fra, at der i de fleste Tilfælde vilde blive valgt en Jurist.

Lovens Regler om Procesordningen ere dikterede af Hensynet til hurtigt og billigt at fremkalde en Afgørelse af Retsstriden, helst ved mindelig Overenskomst. Et vigtigt Punkt er det, at Sagførere ere udelukkede fra at møde som Befuldmægtigede for Parterne. Tildels som Følge af denne Bestemmelse har man maattet opgive Forhandlingsmaximen og erstattet denne med den instruksoriske Grundsætning. Det er Formanden i Retten, som leder hele Sagens Gang, sørger for Udtagelsen af Stævninger, for Meddelelsers Tilstillelse, for Ansættelsen af Retsmøderne m. m. I det første Møde, hvortil Parterne kunne indfinde sig uden foregaaende Stævning, behøves der ikke at tilkaldes Bisiddere, og Formanden har da først og fremmest at anstille en Forligsmægling. Denne danner imidlertid ikke, som efter fransk Ret, et særligt Stadium af Sagen, men kan fornys paa et hvilket som helst senere Tidspunkt og, hvis Enighed ikke opnaas, umiddelbart efterfølges af den egenlige Procesførelse. Formanden kan da endnu i samme Møde træffe en Afgørelse, for saa vidt denne ikke kræver videre Oplysninger, og begge Parter samtykke deri. I modsat

Fald ansættes et nyt Møde, hvortil Bisidderne skulle tilkaldes. Proceduren er mundtlig, og Ledelsen af Forhandlingerne tilkommer Formanden. Denne skal saaledes virke hen til, at Parterne erklære sig fuldstændigt om alle vigtigere Kendsgerninger, fremlægge Beviser for deres Paastande o. s. v. Domstolen dømmer dernæst frit efter den gennem den hele Forhandling vundne Overbevisning, uden at være bunden til bestemte Bevisregler.

Afgørelsen ved die Gewerbegerichte er endelig for alle Sager indtil 100 M. inklusive; for større Summer finder Appel Sted til Landsretten, og Arbejderdomstolene gaa altsaa ind i Retssystemet sideordnede med Kredsretterne. Gebyrerne ere smaa og stige trinvis, idet de for en Sag indtil 20 M. inkl. udgøre 1 M., fra 20 til 50 M. 1 M. 50 Pf., fra 50 M. til 100 M. 3 M. o. s. v. til højst 30 M. I Tilfælde af Forlig kræves ingen Gebyrer, og i Statutterne kan det fastsættes, at de ogsaa ellers skulle bortfalde, helt eller delvis.

Medens Loven har søgt paa alle Maader at fremme Udviklingen af de egenlige Arbejderdomstole, er derimod Kommunalbestyrelsens Kompetence i Arbejds-sager trængt stærkt i Baggrunden og kun at betragte som et rent foreløbigt Retsmiddel. Hvor der ikke eksisterer nogen Gewerbegericht, er det nemlig hver af Parterne tilladt at bringe en Stridighed, der falder ind under § 3, Punkt 1 og 3, frem for Kommunalbestyrelsen; men dennes Afgørelse kan inden 10 Dage indankes for de almindelige Domstole. En virkelig Indskrænkning i die Gewerbegerichtes Kompetence medfører Lovens § 79, hvorefter disse altid maa vige

overfor Lavsretter indenfor disse sidstes begrænsede faglige Virksomhedsomraade.

Den tyske Lovgivning har imidlertid, maaske endnu mere end ved sine indgaaende Bestemmelser om die Gewerbegerichte som Arbejderdomstole, Interesse ved det Forsøg, den gør paa at lade disse Institutioner løse videre sociale Opgaver, navnlig medvirke til Fastsættelsen af de fremtidige Arbejdsvilkaar. Medens Loven, saa længe det drejer sig om Afgørelsen af de bestaaende Arbejdskontrakter, har kunnet bygge paa en mangeaarig Erfaring og derfor er meget udtømmende, maa dens Bestemmelser paa det sidstnævnte Omraade nærmest betegnes som en udvidelig Ramme, som Tiden og Erfaringerne ville give fastere Form. Arbejderdomstolen træder ifølge Loven i Virksomhed for som Forligs- og Voldgiftsret at paadømme Stridigheder om Arbejdets Fortsættelse eller Genoptagelse, naar de interesserede Arbejdsgivere og Arbejdere anmode den derom og tillige udvælge Repræsentanter til at føre deres Sag for Retten. For saa vidt Arbejdsgivernes Tal kun er 3, føre de selv Forhandlingerne. Kun Personer, der ere Deltagere i Lønningskampen, have fyldt 25 Aar, ere i Besiddelse af deres borgerlige Æresrettigheder og ikke ere ude af Raadighed over deres Bo, kunne være Repræsentanter. Disses Tal skal i Regelen ikke være over 3; men Retten kan dog tilkalde et større Antal. Det vanskelige Spørgsmaal om Repræsentanternes behørig Legitimation er overladt til Rettens egen Afgørelse. Hvor der bestaar organiserede Foreninger for Arbejdsgivere og Arbejdere, ville de i Regelen anses for tilstrække-

lig legitimerede*); i modsat Fald maa der kræves, at Valget har fundet Sted paa en gennem Bladene indkaldt offentlig Forsamling. Naar das Gewerbegericht fungerer som Voldgiftsret, skal den foruden af Formanden beklædes af mindst 4 af denne dertil tilkaldte Bisiddere, blandt hvilke der naturligvis maa findes lige mange Arbejdsgivere og Arbejdere. For at forøge Udsigterne til et godt Resultat, skal Retten kunne aabne sine Rammer og tilkalde særlige Tillidsmænd for Parterne, og dette skal ske, naar baade Arbejdsgivere og Arbejdere andrage derom og angive, hvilke Personer de ønske valgte. For at sikre Rettens Egenkab af en uafhængig og over Partierne staaende Avtoritet, maa hverken Bisidderne eller Tillidsmændene være indviklede i den omhandlede Lønningsstrid. Findes der ikke imellem Bisidderne tilstrækkelig mange Arbejdsgivere eller Arbejdere, der opfylde denne Betingelse, tilkalde Repræsentanterne for den paagældende Klasse det manglende Antal.

Retten har nu først og fremmest den Opgave at søge Sagen opklaret ved at forhøre Repræsentanterne eller om fornødent fremmede Vidner. Hver Bisidder og Tillidsmand har ogsaa Ret til gennem Formanden at stille Spørgsmaal til disse Personer. Derpaa følger Forhandlingen mellem Parterne, under hvilken Retten bør lægge al Magt ind paa at fremkalde et Forlig. Kommer et saadant i Stand, skal det underskrives af samtlige Medlemmer af Domstolen og Repræsentanterne for begge Partier samt offentliggøres. Opnaas ingen Enighed, bør Retten dog ikke opgive at virke for at

---

*) Jvfr. Lovens Motiver p. 36 og 37,

faa Striden bilagt i Mindelighed og kan i denne Hensigt afsige en Dom med simpel Stemme flerhed. Da Udsigten til at samle Parterne i Frivillighed om denne Afgørelse imidlertid i høj Grad vil afhænge af den Tilslutning, den har fundet fra begge Sider, kan Formanden, hvor en »*itio in partes*« finder Sted, afholde sig fra at afgive sin Stemme. Hvad enten der falder en Voldgiftskendelse eller ikke, bør Formanden sørge for Forhandlingernes og Resultatets Offenliggørelse. I første Tilfælde forkyndes Dommen for Parterne med Opfordring til inden en bestemt Frist at erklære sig, om de ville akceptere den; afgives ingen Erklæring inden den fastsatte Tids Udløb, betragtes det som et Afslag. Denne Publicitet er det eneste Middel, der sikrer den trufne Beslutnings Gennemførelse.

Loven har desuden tildelt das Gewerbegericht yderligere sociale Opgaver. Retten kan saaledes, efter Opfordring fra kommunale eller Stats-Myndigheder, kaldes til at afgive Betænkning i Sager, der vedrøre Industriens Interesser. Til Udarbejdelse af saadanne Betænkninger kan der nedsættes Udvalg, der skulle bestaa af lige mange Arbejdsgivere og Arbejdere, for saa vidt Sagen vedrører begges Interesser. Denne Funktion har naturligvis særlig Betydning for den større Del af Tyskland, hvor der ikke har existeret særlige Organer for Industriens Interesser; men selv for Lande som Bayern, Sachsen og andre, som ere i Besiddelse af Industri-kamre, bestaaende af Arbejdsgivere, har det sin store Betydning at faa en Udtalelse, der fremtræder som Fællesudtryk for Arbejdsgivernes og Arbejdernes Anskuelser, frembragt ved gensidige Meningsudvexlinger mellem begge, ikke udgaaende fra Arbejdsgiverne alene.

Men Retten har ogsaa Myndighed til selv at gribe ind i Spørgsmaal vedrørende Industriens Interesser, idet Loven udtrykkelig giver den Ret til at indgaa med Forslag til offentlige Myndigheder.

Pege saaledes de tyske Gewerbegerichte udover den snævrere Ramme at tilvejebringe Enighed om Arbejdsvilkaarene — de bestaaende saa vel som de fremtidige — henimod den videre Opgave at være en Repræsentation for Arbejdsgiver- og Arbejderstandens fælles økonomiske Interesser, gælder dette i endnu højere Grad om de belgiske Institutioner. Men medens Tyskland har samlet de forskellige sociale Opgaver hos die Gewerbegerichte, har Belgien baade sine »conseils des prudhommes« og les »conseils de l'industrie et du travail«. De første ere ligesom de franske conseils egenlige Domstole til Paakendelse af Tvistigheder om bestaaende Arbejdskontrakter. De oprettes ifølge Lov og omfatte enten samtlige Industrier og Haandværk paa et givet stedligt Omraade eller enkelte Erhverv eller Erhvervsgrupper, der ere tilstrækkelig betydelige til at retfærdiggøre Oprettelsen af særlige Institutioner. Raadet bestaar af et lige Antal Arbejdsgiver- og Arbejderrepræsentanter samt en Formand. Valgretten er navnlig betinget af Indfødsret, 25 Aars Alderen, 1 Aars Ophold i Retsdistriktet samt 4 Aars Udøvelse af det paagældende Erhverv. For Valgbarhed rykkes Aldersgrænsen op til 30 Aar, hvorhos den belgiske Lovgivning indeholder den særlige Bestemmelse, at indtil $\frac{1}{4}$ af Raadets Medlemmer kunne være tidligere Arbejdsgivere og Arbejdere, altid i lige Antal. Formanden vælges af Kongen enten ud af Raadet selv

eller paa Grundlag af en af dettes Medlemmer valgt Liste.

Hvad der imidlertid giver den belgiske Lovgivning sin særlige Betydning er, at den betegner et Forsøg paa fra oven at skabe en Repræsentation for Industriens Interesser gennem Forsamlinger af Arbejdsgivere og Arbejdere, de saakaldte »conseils de l'industrie et du travail«. De første Skridt i denne Retning skyldes privat Initiativ, idet en Ingeniør Weiler for Kulgruberne i Mariemont havde faaet indført en blandet Kommission af Arbejdsgivere og Arbejdere til Udjævning af Stridigheder mellem disse. Forsøget faldt heldigt ud, men havde ikke fundet Efterligning, før den voldsomme Arbejderbevægelse i 1886 vakte alvorlig Bekymring hos alle Venner af en fredelig Udvikling. Man greb da til en allerede tidligere fremsat Plan om Oprettelsen af Institutioner af Arbejdsgivere og Arbejdere som til en Redningsplanke, og Kammeret kastede sig strax over Behandlingen af forskellige Forslag, hvoraf flere karakteriseredes ved, at de gik ud paa at skabe en virkelig Interesserepræsentation for Industrien af Arbejdsgivere og Arbejdere, medens de i Udformningen af denne Tanke gik forskellige Veje. Hector Denis ser Grunden til de haarde Kampe, der ledsage Arbejdslovens Dannelse, i den stærke Gnidningsmodstand for Udbuddet af Arbejde og i den manglende Kendskab fra begge Sider til alle de Faktorer, der beherske Arbejdsmarkedet. Striden vilde — efter Denis — forsvinde, naar der, ligesom paa Varemarkedet, herskede fuld Klarhed over alle de værdidannende Momenter, og dette kunde ske ved, at de nye Institutioner af Arbejdsgivere og Arbejdere toge Form af Arbejds-

børser: »Disse Arbejdsbørser skulle have til Formaal at sætte Udbud og Efterspørgsel efter Arbejde i Forhold til hinanden, at lette Arbejdets Anbringelse og Forflyttelse og tilvejebringe en saa fuldstændig Arbejderstatistik som muligt; de skulde hvert Aar aflægge Beretning til Staten og de interesserede Kommuner om de arbejdende Klassers Stilling samt formulere deres Ønsker om de Reforme, der kunde indføres.« Det lykkedes imidlertid ikke Denis at sætte sine Anskuelser igennem, og Loven gennemførtes den 16. August 1887 væsenlig paa Grundlag af et Forslag af Frère-Orban.

Før jeg imidlertid gaar over til at omtale den Udformning, som Repræsentationstanken har faaet i Loven af 1887, skal jeg meddele de gældende Regler for de bestaaende Raads Oprettelse og Organisation. Efter Lovens § 1 indstiftes der et conseil de l'industrie et du travail for hvert Distrikt, hvor det kan godtgøres, at det gør Nytte, og det deles i saa mange Sektioner, som der paa det paagældende Sted findes adskilte Industrier, der forene de nødvendige Elementer for med Nytte at repræsenteres. Oprettelsen er altsaa ikke begrænset ved bestemte administrative Inddelinger som Kommunerne, men kunne føje sig efter de naturlige økonomiske Grupperinger. Raadet oprettes ved et Dekret af Kongen efter eget Initiativ eller efter Opfordring fra de interesserede Parter, Arbejdsgiverne eller Arbejderne. Dekretet fastsætter Raadets stedlige Virksomhedsomraade og afgrænser de enkelte Sektioner; hver saadan sammensættes af et lige Antal Arbejdsgivere og Arbejdere, i det hele ikke under 6 og ikke over 12. Valgbarheds- og Valgretsbestemmelser falde nær sammen med Reglerne for les conseils prud hommes;

dog kræves der til Valgret efter Udførelsesdekretet af 31. Juli 1888 4 Aars Ophold og en lige saa lang Beskæftigelse i det paagældende Distrikt, en Regel, hvorved talrige Arbejdere ville udelukkes, saaledes for de store Byer Arbejderne i det tilstødende Landdistrikt. Det er de kommunale Myndigheder, der sørge for Optagelse af Valglisterne og sammenkalde Vælgerne sektionvis ved skriftlig Indkaldelse. Derimod ere Arbejdsgiverne valgberettigede og valgbare til Raadet uden Betingelser. Hvis de netop ere saa mange som Tallet paa Arbejdsgiverrepræsentanter, indtræde de uden videre i Raadet; i modsat Faldt maa, hvis Tallet er større, Valg finde Sted, eller, hvis det ikke er stort nok, maa der tilkaldes det fornødne Antal Arbejdsgivere fra de tilstødende Distrikter. Sektionen vælger en Præsident og en Sekretær, hvorhos Regeringen kan udnævne en Kommissarius, der har Ret til at være tilstede ved Generalforsamlingen og der kan deltage i Debatten. Den Kommune, hvor Raadet har sit Sæde, er forpligtet til at yde det nødvendige Lokale til Afholdelse af Møderne. Dagpenge gives Repræsentanterne, naar Raadet eller Sektionen sammenkaldes af Kongen, ellers ikke.

Raadets Virksomhed er nu ingenlunde indskrænket til at fungere som Forligs- og Voldgiftsnævn; dets Opgave er langt videre: at være en Repræsentation for Industrien, »et lille raadgivende Parlament, som efter et af Regeringen angivet Program beskæftiger sig med de Interesser, som ere fælles for Arbejdsgivere og Arbejdere«^{*)}. For bedre at kunne give de forskellige

---

^{*)} Morisseaux. Conseils de l'industrie et du travail p. 35.

Interessegrupperinger et Udtryk, er Virksomhedens Tyngdepunkt lagt i den enkelte Sektion, i de faglig sammenhørende Arbejdsgivere og Arbejdere. Indadtil er en social Forsoning mellem de to Samfundsklasser Raadets Opgave, der ingenlunde først tager sin Begyndelse, naar en Konflikt er udbrudt, men endog fortrinsvis bør sætte ind paa at forhindre, at en saadan indtræder. Midlet hertil er regelmæssige Møder mellem Arbejdsgivere og Arbejdere af samme Fag for at drøfte de fælles Interesser, og Sektionen skal derfor samles mindst en Gang om Aaret. Naar der udbræder en Strejke, maa der naturligvis gribes til extraordinære Midler, og Sektionen kan da sammenkaldes saa vel af sin Formand som af Gouvernøren i den Provins eller Borgmesteren i den By, hvor den har sit Sæde. Betingelse herfor er det dog, at enten Arbejdsgivere eller Arbejdere stille Opfordring derom. Efter at have konstateret Sagens faktiske Sammenhæng søger Sektionen at bilægge Striden ved gensidigt Forlig; mislykkes dette, kan den afgive en Kendelse, hvortil der dog kræves Flertal, da Formandens Stemme ikke vejer dobbelt. Lige saa lidt som i Frankrig og Tyskland kan den trufne Afgørelse her sættes igennem med Magt. Forhandlingerne blive at optage til Protokols samt offentliggøre.

Udadtil skal Raadet repræsentere Industriens Interesser. Det er i saa Henseende af Betydning, at det medvirker til at bringe Klarhed over de faktiske Forhold, der influere paa Industrien i det hele eller paa den enkelte Industrigren, navnlig gennem Tilvejebringelsen af en Arbejderstatistik, samt tillige holder Offenligheden a jour med, hvilke Ønsker der gøre sig

gældende indenfor Arbejdsgivernes og Arbejdernes Kreds m. H. t. Lovgivningens Stilling til Industrien og Haandværket. Som et Udslag af denne Virksomhed omtaler Lovens § 11, at Kongen kan samle hele Raadet for at erfare dets Mening om Spørgsmaal af almindelig Interesse for Industrien og Arbejdet, ligesom han ogsaa kan spørge den enkelte Sektion til Raads i Sager, der kun berøre et enkelt Fag.

Der foreligger allerede ret indgaaende officielle Oplysninger om Resultaterne af Loven af 1887. Oprettelsen af Raadene gik rask for sig — der eksisterede i 1891 allerede 51 — og Indenrigsministeren kunde i sin Beretning til »conseil supérieur du travail« af 18. Maj 1892 udtale, at snart alle industrielle Distrikter af nogen Betydning vilde have deres Repræsentation. Snart havde Regeringen selv grebet Initiativet til Oprettelsen, snart var dette sket efter Opfordring fra Arbejdsgivere eller Arbejdere. Enkelte Raad, som i Bryssel, Gent og Brügge, omfattede talrige Sektioner for de forskellige Industrigrupper, andre kun en Sektion, enten for et bestemt dominerende Erhverv, saaledes Fiskeriet i Ostende, eller for samtlige Virksomheder paa det paagældende Sted.

Ogsaa de opnaaede Resultater af Raadenes Virksomhed maa kaldes tilfredsstillende. Ved Bedømmelsen af, hvad de have udvirket for en social Forsoning mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, maa det vel erindres, at Udsigten til her at sætte noget igennem i høj Grad vil afhænge af en Række Faktorer, der umuligt lade sig vilkaarligt frembringe, men blandt hvilke det indbyrdes Forhold mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, disse sidstes moralske og intellektuelle

Udvikling, Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationernes Styrke ville spille en fremtrædende Rolle, og at Belgien vel endog maa siges at frembyde særlig ugunstige Betingelser, hvorhos det i 1887 lige var udgaaet af en social Rystelse af den alvorligste Natur. Under disse Forhold kan det næsten mindre undre, at de af Raadene anstillede Mæglingsforsøg langt fra altid ere lykkedes, end at de — hvis den officielle Beretning deler Sol og Skygge ligeligt*) — allerede nu i et stort Antal Tilfælde have ført til en tilfredsstillende Løsning af Striden, og det ikke alene, hvor denne berøede paa Misforstaaelser, men ogsaa hvor der var faktiske Meningsuoverensstemmelser til Stede mellem Parterne.

Jeg skal her tillade mig at omtale nogle af de i Beretningen indeholdte Tilfælde for at kaste et Lys over Raadenes Virksomhed.

Hvorledes disse Institutioner kunne bidrage til at udjævne de desværre ikke helt sjældne Konflikter, der ere de ærgerligste af alle, fordi de kunde undgaas, naar Parterne kun i Ro udtalte sig for hinanden, oplyses ved det under IX anførte Tilfælde. Nogle Transportarbejdere ved Kulgruben i Marihaye havde forladt Arbejdet ved den sædvanlige Tid $4\frac{1}{2}$ og vare blevne idømte en ubetydelig Bøde, uden at Grunden hertil var dem bekendt. En inkompetent Person havde forklaret dem, at man for Fremtiden — om fornødent — vilde lade dem arbejde til 6 à 7. Da der som Følge heraf truede med at udbryde en Strejke,

---

*) Salaires et Budgets Ouvriers en Belgique. Bryssel 1892. p. 523—59.

sammenkaldtes Sektionen for Kulgruben af Formanden. Arbejderne bleve nu underrettede om den virkelige Grund til Bøden, at de ikke havde fuldendt deres normale Arbejde og opgave herefter at strejke. I andre Tilfælde var der en virkelig Interessesmodsatning til Stæde mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, som det lykkedes den paagældende Sektion at udjævne i Fredelighed, snart i Arbejdsgivernes, snart i Arbejdernes Favør. I Begyndelsen af 1891 erklærede Arbejderne i en Jernfabrik i Seraing Strejke, fordi Lønnen var bleven reduceret med 5 pCt. Efter Opfordring fra Arbejderne sammenkaldte Formanden for det derværende conseil dettes første Sektion. Arbejderne anførte nu, at de vare uheldigt stillede paa Grund af den strenge Vinter, og at Aktieselskabet, der drev Jernfabrikken, i det foregaaende Aar havde givet 6 pCt. i Dividende. Formanden i Sektionen, der var Arbejdsgiver, forklarede, at Nedgangen i den økonomiske Situation havde nødvendiggjort en Reduktion i Lønnen, der i andre Fabriker udgjorde 8 à 10 pCt. Et Udbytte paa 6 pCt. var ikke for meget paa et ekstraordinært godt Aar, i hvilket Arbejderne ej heller vare blevne glemte, idet deres Løn var forhøjet med 6 pCt., altsaa mer end den nu foreslaaede Reduktion. Der opnaaedes en Forstaaelse paa følgende Vilkaar: Arbejderne samtykkede i et Lønningsafslag af 5 pCt.; paa den anden Side lovede Arbejdsgiverne ikke at forulempe nogen Arbejder, fordi han havde deltaget i Strejken, hvorhos Lønnen igen skulde forhøjes, saasnart den økonomiske Situation blev bedre. Arbejderrepræsentanterne paatog sig at paavirke deres Kammerater til Gunst for Strejkens Ophør, og 2 Dage senere

var Arbejdet genoptaget. I andre Tilfælde gave Raadene Arbejderne Ret, saaledes i en Konflikt indenfor et stort Spinderi i Gent, hvor disse — efter hvad der var temmelig almindelig Skik — havde forlangt at kontrollere Vejningen af Traaden, da Fremgangsmaaden herved havde stor Indflydelse paa Lønnens Beregning.

Af stor Interesse er det, at Raadene ikke have indskrænket sig til at afgøre Stridigheder mellem bestemte Arbejdsgivere og Arbejdere, men overhovedet virket hen til en ensartet Regulering af Fagenes Forhold. Paa Grænsen staar allerede følgende Tilfælde: I Slutningen af 1890 udbrød der Strejke i 4 Trykkerier i Bryssel, hvis Indehavere som »uafhængige» søgte at skrue Lønnen ned under en Tarif, der var vedtaget af den større Majoritet af deres Kolleger paa Foranledning af »l'Association libre des typographes». Efter et af Arbejderne udtalt Ønske sammenkaldtes den 2den Sektion af det derværende conseil, og med samtlige Stemmer, saa vel Arbejdsgivernes som Arbejdernes, vedtoges det, at Sektionen skriftlig skulde opfordre de dissentierende Arbejdsgivere til at akceptere Tarifen for »at bortrydde en hyppig Grund til Konflikter mellem Mestre og Svende og af Hensyn til Konkurrencen sætte alle Virksomheder paa lige Fod«. Over for det saaledes øvede Tryk faldt i det mindste en af de fire Mestre til Føje. Ganske vist var der her Tale om en Strid, der formelt verserede mellem bestemte Arbejdsgivere og Arbejdere, men Interesselinien maatte drages mellem Arbejderne og Majoriteten af Arbejdsgivere paa den ene, en Minoritet af Arbejdsgivere paa den anden Side, og de Allierede havde

sat en ensartet Regulering af Arbejdsbetingelserne paa deres Fane. Et rent og klart Exempel forekommer i Malerfaget i Bryssel, hvor Mestre og Svende i den 18. Sektion af det derværende conseil udarbejdede et fælles Arbejdsreglement, der antoges saavel af Arbejdsgiver- som Arbejderorganisationerne, og som fastsatte ensartede Regler for Lønnens Beregning, Arbejdstidens Længde, Arbejdernes Antagelse og Afskedigelse, Erstatning, Bøder m. m.

Som allerede omtalt hørte det imidlertid med ind under disse Institutioners Program at repræsentere Industrien og Haandværket udadtil, at oplyse Offenheden om deres Forhold samt give de af Arbejdsgivere og Arbejdere i Fællesskab vedtagne Ønsker et officielt anerkendt Udtryk, og ogsaa paa dette Omraade kunne de belgiske conseils opvise ret betydningsfulde Resultater. Det er saaledes ved Støtte af disse faste Rammer, at man i April 1891 saa sig i Stand til at udarbejde en værdifuld Arbejderstatistik, der ikke alene indeholdt Oplysninger om Lønnens Størrelse, men ogsaa om Priserne paa Nødvendighedsgenstande og om Arbejdernes Indtægter og Udgifter. Det blev videre til disse Institutioner, at Regeringen tyede, ikke alene om Oplysninger, men ogsaa om positive Raad, da den skulde udarbejde Forslag til de senere Love af 16. August 1887 og 13. December 1889 om Arbejdslønnens Udbetaling samt om Kvinder, unge Mennesker og Børns Arbejde, saa at Ordføreren for det sidstnævnte Lovforslag med en vis Ret kunde udtale, at det for Fremtiden er selve Industrien og Arbejdsgivere og Arbejdere, som under Lovgivningsmagtens Sanktion regulerer sine egne Forhold.

I Schweiz have Bestræbelserne paa gennem Lovgivningen og det private Initiativ at faa skabt Arbejderdomstole og Voldgiftsretter allerede gennem en lang Aarrække gaaet Haand i Haand. Saaledes have forskellige Fag, t. Ex. Bogtrykkerne og Broderihaandværkerne, privat dannet Voldgiftsretter, andre, som Urindustrien, tillige Voldgiftsnævn til Fastsættelse af de fremtidige Arbejdsbetingelser. Men ved Siden heraf ere offentlig indstiftede Institutioner af denne Art et almindeligt, ofte udtalt Ønske, der i flere Kantoner har givet sig Udtryk i Fremlæggelsen af Lovforslag, men hidtil endelig kun har ført til Oprettelsen af to Arbejderdomstole, nemlig i Neuenburg og Genf. I den sidstnævnte By havde man allerede i 1872 vedtaget en Lov, der henlagde Arbejdsstridigheders Afgørelse til et Kollegium, bestaaende af Fredsdommeren samt 1 af hver af de stridende Parter valgt Bisidder, der ikke behøvede at være henholdsvis Arbejdsgiver eller Arbejder. Dette førte imidlertid til, at Repræsentanterne, i Stedet for at forhandle med hinanden, som to Advokater søgte at vinde Fredsdommeren for deres Klienter, og Resultaterne af Rettens Virksomhed vare yderst utilfredsstillende. En Lov af 1882 skabte et sundere Grundlag for denne Institution, idet der for hvert Erhverv eller Erhvervsgruppe skulde dannes et »conseil des prudhommes«, hvis Medlemmer i lige Antal valgtes af Arbejdsgivere og Arbejdere blandt deres egne Standsfæller. Ikke blot Industrien og Haandværket, men ogsaa Handelen og Transportvæsenet er draget ind under disse Arbejderdomstole. Kammerets Afgørelse er endelig for alle Stridigheder paa indtil 500 Frcs.; for større Sager dannes der en Appelinstant

af Repræsentanter, udgaaede ved Valg af de enkelte Raad. Lovgivningen har desuden udstyret de genfiske Arbejderdomstole med andre sociale Funktioner; de skulle saaledes gennem et Udvalg kontrollere Læringskontrakternes Udførelse og Lærings Oplæring og Undervisning samt føre Tilsyn med Sundhedstilstanden i Arbejdslokalerne. Ligeledes er Raadets Plenum — i Lighed med, hvad der er Tilfældet i Belgien og Tyskland — forpligtet til efter Opfordring fra offentlige Myndigheder at afgive Betænkning i Sager, der interessere Industrien eller Handelen.

I Østrig kan der ifølge Lov af 14. Maj 1869 oprettes Arbejderdomstole efter fransk Mønster; de omfatte dog udelukkende et enkelt fabrikmæssigt drevet Erhverv og have kun fundet ringe Udbredelse; i 1891 fandtes der i det hele 5 saadanne Retter. Ved Siden heraf blev der i 1883 givet Lavene Bemyndigelse til at oprette Voldgiftsdomstole bestaaende af et lige Antal Mestre og Svende til at paadømme de mellem disse udbrudte Stridigheder, naar begge Parter vare enige om at henskyde Sagen til Retten.

Ogsaa i Danmark har Oprettelsen af Arbejderdomstole og Forligs- og Voldgiftsnævn tidligere været paa Tale, saaledes i Arbejderkommissionen af 1875, i hvilken der endog blev fremlagt et Udkast til Lov om Arbejdsretter; men dette Spørgsmaal, som i de store kontinentale Stater har indtaget en fremtrædende Plads paa de sociale Programmer, ikke mindst hos dem, der

ønske at bevare Samfundet for alle pludselige Omvæltninger, har senere her i Landet ført en meget beskeden Tilværelse i den almindelige Bevidsthed. Den Undskyldning, der har kunnet ligge i, at det er den moderne økonomiske Udvikling, der har nødvendiggjort disse Institutioner, og at den industrielle Virksomhed her hjemme var forholdsvis ringe og hvilende paa patriarkalske Former, gælder i alt Fald ikke nu, da Danmark er godt paa Veje til at blive et delvis industrielt Land. Desto glædeligere er det, at dette Spørgsmaal i den sidste Tid atter er blevet draget frem for Dagens Lys, idet det paa Industrimødet i afvigte Sommer blev Genstand for et indledende Foredrag af Direktør L. Bramsen, i Overensstemmelse med hvis Udtalelser der vedtoges en Resolution gaaende ud paa, at der maatte gives Kommuner og Kommunalforbund Adgang til i Henhold til særlig Lov at oprette Industri- og Haandværkerdomstole til Afgørelse af Stridigheder om bestaaende Arbejdskontrakter og tillige til at give disse faglige Domstole Egenskab af Forligs- eller Enighedskamre til Udjævning af opstaaet eller truende Konflikt mellem Arbejdsgiver og Arbejder.

I det Øjeblik, Oprettelsen af Arbejderdomstole og Forligs- og Voldgiftsnævn atter tiltrækker sig den offentlige Opmærksomhed, stiller der sig i første Række det Spørgsmaal: Er der i Danmark Trang til disse Institutioner. Jeg tror, Svaret maa lyde bekræftende. Afgørelsen af Stridigheder mellem Arbejdsgivere og Arbejdere om de bestaaende Arbejdskontrakter finder endnu Sted ved den utilfredsstillende og paa de allerfleste Steder forladte Behandling som privat Politiretssag, og Vidnesbyrdene fra de Lande, som ere

gaaede i Spidsen med Oprettelsen af Arbejderdomstole, tale i det hele til Gunst for samme. Det bedste Bevis for den Nytte, disse Institutioner have gjort, og for den offentlige Menings Vurdering af dem, turde søges i deres gradvise Udbredelse i de Lande, hvor de først en Gang have fundet Indpas, medens man kun har et ganske enkeltstaaende Exempel paa, at en Arbejderdomstol er gaaet ind. Derimod synes der ikke at finde en ensartet Bevægelse Sted i Retning af en Formindskelse i de inkamnerede Sagers Tal i Forhold til Befolkningens Størrelse eller Tiltagen i Procentantallet af de indgaaede Forlig. Det gennemsnitlige aarlige Antal Sager for et fransk »conseil prudhommes« faldt, endog absolut set, stærkt fra 1860—86 (fra 444—308); men den modsatte Erfaring gjordes i det hele ved den tyske »Gewerbegerichte«, og medens Procentantallet paa de forligede Sager ved de franske Arbejdsretter i samme Tidsrum gik ned fra 77.6 til 49.9, viste Udviklingen i Tyskland og Schweiz en relativ Stigen, saaledes i Genf fra 55.6 pCt. i 1884 til 60.9 i 1886. Men det maa i hvert Fald erindres, at en Forøgelse i Sagernes eller en Formindskelse i Forligenes Tal ingeniunde behøver at udlægges imod de her omhandlede Institutioner. Disse Fænomener ere ofte et Udslag af Arbejdernes voxende Selvbevidsthed og Retsfølelse, der i Tilfælde af, at der ikke ydedes dem Fyldestgørelse ad Rettens Vej, vilde skaffe sig andre og mindre farefri Udveje, og de ere derfor ofte netop Beviser for, at der trænges til saadanne Institutioner. At Arbejderdomstole, i Lighed med de i forskellige kontinentale Stater oprettede, i de større danske Byer vilde gøre deres Nytte, anser

jeg, efter de i Udlandet indhentede Erfaringer, for overvejende sandsynligt.

Mere delte turde vel Meningerne være i hjemlige Kredse om Forligs- og Voldgiftsnævne. Der synes, i det mindste hos enkelte Arbejdsgivere, at herske den Opfattelse, at man ved Indførelsen af disse Institutioner vilde udlevere en Del af sin Indflydelse paa Arbejdsbetingelsernes Fastsættelse til Arbejderne. Dette beror vistnok paa en Misforstaaelse. Hvorledes Arbejdsbetingelserne blive, afhænger af en Række Faktorer, paa hvilke Forligs- og Voldgiftsnævne ikke have nogen Indflydelse, navnlig den hele økonomiske Situation samt Arbejdsgivernes og Arbejdernes Organisationer. Disse sidste spille omtrent den samme Rolle i Forholdet mellem de to Parter som Krigsmagten mellem to Stater, medens Forligs- og Voldgiftsnævne overtage Diplomatiets Opgaver. Ligesom det mellem Staterne er den politiske, saaledes er det mellem Arbejdsgivere og Arbejdere den økonomiske Magtstilling, der i Hovedsagen afgør alle Interessekonflikter. Det er denne Tanke, som den engelske Arbejdsgiver Dale der fremfor de fleste andre havde haft Lejlighed til at lære Forligs- og Voldgiftsnævne at kende, giver et prægnant Udtryk, idet han udtaler, at disse Institutioner altid burde træffe den Afgørelse, der vilde blive Slutningsresultatet paa en Strejke. Fraset at en saadan vil kunne forrykke den naturlige Ligevægt mellem Kræfterne, træffer denne Grundsætning i Hovedsagen det rigtige, om det end ikke vil være heldigt, at Magtspørgsmaalet under Forhandlingerne træder frem med for skarpe Kanter og naturligvis ogsaa vil kunne mildnes af den gensidige Hensyntagen, som en fredelig

Forhandling altid skaber. Arbejdsgivere og Arbejdere synes nu at være lige interesserede i at opnaa de Resultater, som en Krig vilde give, men uden dennes Ulykker, der altid ville brede sig til begge Sider.

Hermed er det naturligvis endnu ikke afgjort, om Forligs- eller Voldgiftsnævnene bør oprettes af de paagældende Samfundskredse selv, som Forholdet er i England, eller om der er Grund for det Offenlige til at træde til. Med fuld Beundring for de engelske boards, ja selv om man anerkender, at de danne de fuldkomneste Former for Lønnens Fastsættelse, tror jeg imidlertid, at det er mere end tvivlsomt, om de økonomiske Forhold paa Kontinentet ere modne til en almindelig Overførelse af disse Institutioner. Man maa vel erindre, at da de omtalte boards begyndte at finde Udbredelse i England, stod Landet nærmest ved Afslutningen af en stor social Konfliktperiode, og the trade-unions vare paa gode Veje til at blive anerkendte af Arbejdsgiverne som Repræsentanter for Arbejdernes Interesser. Paa Kontinentet er Forholdet et andet; vi staa ikke alene midt i Kampens Hede; men det har sin store Betydning, at denne Kamp fra Arbejdernes Side for en stor Del føres, ikke alene for at opnaa bedre Betingelser af Arbejdsgiverne, men med en Bemægtigelse af Samfundsmagten som sit Maal for derigennem at indstifte en hel ny Samfundsorden. Denne Arbejderbevægelsens Karakter gør Arbejderne lidet tilbøjelige til at gøre Skridt for at opnaa fredelige Forligsmetoder, ligesom den paa den anden Side lægger Hindringer i Vejen for Arbejdsgivernes Anerkendelse af de delvis politiske Fagforeninger som Institutioner, med hvilke de kunne træde i direkte For-

handling. Under disse Omstændigheder er den midtpunktsøgende Kraft i Forholdet mellem Arbejdsgiver og Arbejder, der ligger i den fælles Interesse i at opnaa en Forstaaelse uden den økonomiske Krigs Ulykker, i det hele næppe stærk nok til, ved Parternes eget Initiativ, at overvinde den tilstedeværende Gnidningsmodstand for en Tilnærmelse. Overalt i de kontinentale Stater ser man derfor, at regelmæssige Forligsmetoder til Undgaaelse af den økonomiske Krig høre til Undtagelserne, medens Strejker og Lock-outer endnu ere det hyppigste Afgørelsesmiddel paa de alvorligere Konflikter, og det er i denne Erkendelse, at Lovgivningsmagten i Belgien, Tyskland og Frankrig har ment det nødvendigt at gribe ind for at fremme Dannelsen af Voldgiftsretter, ja selv England har jo nu, som vi have set, fulgt de kontinentale Staters Exempel. Forholdene her i Landet ere i det hele ikke gunstige; fraset Forholdene indenfor en enkelt Industri*), hvor Arbejdsgivere og Arbejdere have knyttet regelmæssige Forhandlinger, er det som Hovedregel Sværdet, der afgør Trætten. Erfaringen viser, at naar en Konflikt trækker op, vil ingen af Parterne gøre det første Skridt, fordi et saadant let vil blive udlagt som et Tegn paa Svaghed, der kan ødelægge Partens taktiske Stilling og derfor for enhver Pris bør undgaaes. Men er først Striden brudt ud; ere Sindene satte i Oprør, ofte ved fordrejede Fremstillinger af det passerede, da ville saavel Arbejdsgivere som Arbejdere

---

*) Se Kontorchef Schovelins Udtalelser paa sidste Industrimøde. Beretningen Pag. 292—93.

vende det døve Øre til enhver Tale om Forlig, selv et rimeligt og retfærdigt, og Kampen vil blive fortsat, indtil den ene Part ligger under, og det sejrende Parti dikterer Fredens Vilkaar. Jeg tror, at det her kunde have Betydning, at det Offenlige indstiftede Nævn, til hvilke Arbejdsgivere og Arbejdere, naar de vare enige, kunde henskyde deres Stridigheder om de fremtidige Arbejdsvilkaar samt udstyrede disse Institutioner med Magt til Sagens Oplysning og til gennem fuld Offenliggørelse, saa vel af Forhandlinger som af de trufne Afgørelser, at retlede den offentlige Mening og give den Lejlighed til at tage Parti. Saadanne Nævn vilde, naar de beroede paa en fuld Ligestilling mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, hæve sig over al Mistanke om Partiskhed, og den Part, der lagde sin Sag i Rettens Haand, vilde derved netop aflægge det bedste Bevis paa Tro til sin gode Sag og bringe den offentlige Mening paa sin Side, hvis Modparten nægtede at akceptere Forslaget. Ved Parternes Henvendelse til Nævnet er Striden naturligvis endnu ikke fredelig afgjort, men der vil være vundet betydeligt. Jeg lægger allerede stor Vægt paa dette, at Sagens faktiske Sammenhæng vil blive slaaet fast af en upartisk Myndighed; men dernæst vil der, naar Arbejdsgivere og Arbejdere mødes paa neutralt Sted, skabes Former for Forhandling, der give langt mere Udsigt til fredeligt Forlig, end naar Sagen diskuteres i en ophidset Presse eller paa offentlige Møder. Hver af Parterne vil ikke alene faa Lejlighed til at fjærne mulige Misforstaaelser, men ogsaa til, uhindret af alle Udenforstaaendes Indblanding, at forklare sit Standpunkt og

give Grunde i Stedet for Magtsprog. Naturligvis bør det staa Parterne frit for ved privat Initiativ at skabe Forligs- og Voldgiftsnævn, og det Offenliges Oprettelse af Institutioner, til hvilke begge Parter kunne henskyde deres Stridigheder, vil ikke være til Hinder for, at Forhandlinger mellem Arbejdsgivere og Arbejdere indenfor et Erhverv antage fuldkomnere Former, naar Forholdene blive modne dertil.

Der har været rejst det Spørgsmaal, om man ikke burde gøre det til en Pligt for Arbejdsgivere og Arbejdere ved opstaaede Stridigheder at henvende sig til disse Institutioner, eller om man i alt Fald ikke burde gøre de trufne Afgørelser exigible. Begge disse Krav vilde imidlertid ikke alene stride mod Formaalet med disse Institutioner, der er »en social Forsoning, ikke en Fred ved Magtmidler«; men man vilde ogsaa i de fleste Tilfælde savne passende Midler til at sætte dem igennem. Rent fraset at den executive Magt, naar den skulde gennemføre et Forlig eller en Voldgiftskendelse, vilde staa overfor en ganske uoverkommelig Opgave ved de store Massestrejker, vilde det overhovedet, paa Grund af Arbejdernes Formueløshed, vise sig meget vanskeligt at fremtvinge et Arbejde, og et saadant vilde ogsaa kun have ringe Værdi for Arbejdsgiveren. I den tyske Rigsdag blev det foreslaaet, at Forligs- og Voldgiftsretter i alt Fald ikke burde træde i Virksomhed, medmindre Repræsentanterne for begge Parter i Forvejen erklærede sig bundne ved den trufne Afgørelse. Med fuld Ret blev der fra Forbundsraadets Bænk svaret, at denne Bestemmelse dog næppe vilde give yderligere Garantier for de bag Repræsentanterne

staaende Arbejdermasser, medens den derimod let kunde skade Forligs- og Voldgiftsinstitutionerne; vil man nemlig have Arbejdsgivere og Arbejdere til frivilligt at henskyde deres Konflikter om de fremtidige Arbejdsbetingelser til de af Staten oprettede Nævn, bør man stille Parterne saa frit som muligt.

Udsigten for Forligs- og Voldgiftsnævnene til at trænge igennem vil imidlertid i høj Grad bero paa, at de ikke først skulle dannes, naar Konflikten er tilstede. Allerede af den Grund vil den franske Lov af 27. December 1892 næppe føre til store Resultater. Opgavens Natur kræver faste Institutioner, indenfor hvilke Arbejdsgivere og Arbejdere regelmæssigt mødes til Forhandling om fælles Interesser. Der frembyder sig her det Spørgsmaal, om Funktionerne som Arbejderdomstol og Voldgiftsnævn kunne forenes eller bør henlægges til to forskellige Institutioner. Jeg ser ikke, at der kan være noget til Hinder for, at de samme Arbejdsgivere og Arbejdere kunne beklæde disse forskellige Stillinger, idet tværtimod det regelmæssige Samarbejde i Domstolen vil jævne Vejen for en fredelig Tilnærmelse ogsaa i de langt betydningsfuldere kollektive Stridigheder, om end Opgavernes Forskellighed paa anden Maade kan faa Indflydelse paa Nævnenes Organisation og Virkemaade, hvorom senere. Til stor Fremme for en frugtbar Samvirken mellem Arbejdsgivere og Arbejdere vil det være, at der, hvor det er muligt, dannes en Institution for hvert Fag eller Faggruppe, og dette bliver af endnu større Betydning, naar man som i Belgien vil gøre disse Nævn til en Repræsentation for Industrien.

Den økonomiske og sociale Udvikling, der kræver

et Mellemed mellem den organiserede Samfundsmagt og de enkeltstaaende Individder, bidrager i høj Grad til at stille Spørgsmaalet om Nødvendigheden af en saadan Repræsentation. Den uindskrænkede Liberalisme synes for en overskuelig Fremtid at have udspillet sin Rolle. men fra dette Yderpunkt har Tidsaanden — og det ikke udelukkende i socialdemokratiske Kredse — slaaet sig paa en sand Kulsviertro til Statsmagtens Evne til at udrette alt. Denne Koncentrering af alle sociale Bestræbelser i et eneste Centrum indeholder imidlertid store Farer, i økonomisk Henseende for et stærkt Tab paa Energi hos de enkelte Individder og sociale Grupper, i politisk Henseende for en alt opslugende Magtkamp, der vilde naa sit Højdepunkt i en socialistisk Stat, og Ulemperne herved begynde allerede at føles. Der stiller sig under disse Omstændigheder det nærliggende Spørgsmaal, om der ikke er Grund til at decentralisere Samfundsmagten, og Tanken er her naturligt faldet paa at lede en Del af denne Magt ud til Korporationer, ikke af Arbejdsgivere eller Arbejdere, men af begge i Forening, fordi saadanne Institutioner vilde være et fuldt Udtryk for de økonomiske Interessegrupper. Paa denne Tanke arbejdes der rundt i Europas Lande*), om end ad forskellige Veje. Jeg skal her kun nævne den karakteristiske, kun nogle faa Aar gamle Bevægelse, som i Schweiz gaar ud paa at gøre de faglig sammensluttede Arbejdsgivere og Arbejdere til en politisk Institution ved at give Majoriteten af disse Ret til at regulere Fagets

---

*) Som Repræsentanter for den kan nævnes Friherre Stumm i Tyskland og Grev Mun i Frankrig.

Forhold, ikke alene for dem, der frivilligt slutte sig til dem, men for samtlige Fagets Medlemmer. Bevægelsens Formaal er at tilintetgøre den usunde Konkurrence, der enten tvinger alle Fagets Medlemmer til stadig at underbyde hverandre og derved forhindrer varige Forbedringer i Arbejdernes Kaar eller lever højt paa Kollegers Fremskridt. Dette opnaas ved at give Faget Magt til udadtil at bestemme Priserne paa sine Produkter og indadtil fastsætte Arbejdsbetingelserne, navnlig Arbejds løn og Arbejdstid, uden Hensyn til disse det økonomiske Livs Parasitter. Bevægelsen er af for ung Dato, til at man tør udtale nogen afgørende Dom derom; men saa meget lader sig dog fastslaa, at saadanne politiske Korporationer næppe i Længden kunde holde sig til det angivne Program, men vilde komme til at staa som en stadig Trudsel mod den personlige Frihed og vilde rumme store Farer for at Erhvervslivet, som Tilfældet var under Lavsvæsenet, lededes ud fra snævre Partiinteresser og ikke med hele Samfundets Vel for Øje. Indstiftelsen af faglige Korporationer af Arbejdsgivere og Arbejdere med deres offenkendte Organer, men uden Tvangsmyndighed, saaledes som de existere i Belgien, vilde nu med lempeligere Midler virke henimod det berettigede i det Maal, som de politiske Fagkorporationer have sat sig, men undgaa disses stærke Skyggesider. Den Indflydelse, som den fremherskende Opinion i et Fag om Ordningen af dettes Forhold altid vil have som Bestemmelsesmiddel for Fagets Medlemmer, vil blive mangefold fordoblet og vil have langt mere Udsigt til at knække Modstanden fra den enkeltes Side, naar den gøres gældende af et

af Statsmagten anerkendt Organ, end naar den udelukkende skal fremmes ved den offentlige Menings langsomt virkende Tryk. Hvorledes disse Institutioner opnaa dette Resultat vil illustreres ved de fra de belgiske conseils hentede Exempler. Men ogsaa udadtil vil det bidrage til at give de økonomiske Interessegrupperinger langt mere Indflydelse, naar de ere i Besiddelse af Organer, der kunne tale med den Myndighed, som offentlig Anerkendelse altid giver.

Den givne Udvikling lader sig resumere derhen, at jeg til Afgørelse af Stridigheder om de bestaaende Arbejdskontrakter ønsker Oprettelsen af Domstole af Arbejdsgivere og Arbejdere, men som tillige kunne komme til at danne Kærnen for Bestræbelser, rettede paa at erstatte de omfattende økonomiske Konflikter med fredelige Forligsmethoder og overhovedet for Dannelsen af en Repræsentation for Industriens Interesser.

Jeg skal da i det følgende søge at drage de yderste Hovedlinier for, hvorledes disse Institutioner efter mit Skøn burde indrettes.

Det vilde sikkert være lidet heldigt ved Lov at fastsætte deres Oprettelse overalt; de have til deres Forudsætning en vis Udvikling af det industrielle Liv, om hvis Tilstedeværelse de lokale Myndigheder som Hovedregel synes at maatte være de bedste Dommere. Jeg sympathiserer derfor med den tyske Lovs Bestemmelse om, at Arbejderdomstole oprettes af Kommunalbestyrelsen — paa Betingelse af den højere administrative Myndigheds Sanktion — ligesom jeg finder det rigtigt, at Centraladministrationen selv kan dekretere Oprettelsen, naar interesserede Arbejdsgivere eller Arbejdere andrage

derom og ere i Overensstemmelse med et almindeligt Ønske i de paagældende Samfundskredse.

Vi staa ved de egenlige Arbejderdomstole overfor en Institution, som i Udlandet hviler paa en rig og mangeaarig Erfaring, som det gælder om at drage sig til Nytte. Der frembyder sig da i første Række det vigtige Spørgsmaal om disse Institutioners Sammensætning. Derom ville vel alle være enige, at Arbejdsgivere og Arbejdere bør være lige repræsenterede i Retten, hvorimod Meningerne turde være mere delte om, hvorledes disse bør vælges. De tidligere tyske Gewerbegerichte frembyde saaledes et meget broget Mønster. Snart — og det var det hyppigste — valgtes Arbejdsgiverne og Arbejderne af deres Kolleger, men paa andre Steder var det Magistraten, Kommunalbestyrelsen eller begge i Forening, paa atter andre Industrikammeret, der var valgberettiget. Den nye tyske Lov derimod har fastslaaet som almindelig Regel, at Arbejdsgiverne og Arbejderne vælges af deres egne Standsfæller. Hermed har Udviklingen overalt slaaet fast som ledende Grundsætning for disse Retters Sammensætning, at de vælges af Arbejdsgivere og Arbejdere og derved bliver en virkelig Repræsentation for de paagældende Interessekrede. Kun herigennem vil der skabes den Solidaritetsfølelse mellem Arbejderdomstolene og de interesserede Samfundskredse, der er en nødvendig Betingelse for, at disse Institutioner kunne erhverve sig Tillid fra begge Sider. Betydningen heraf bliver yderligere skærpet, naar man vil tildele disse Domstole andre sociale Opøaver og navnlig lade dem fungere som Forligs- og Voldgiftsnævn. Fred mellem Arbejdsgivere og Arbejdere er her Maalet; men

denne Fred maa nødvendigvis slttes af Repræsentanter for Parterne selv; thi det maa jo erindres, at Forligs- og Voldgiftsnævnens Afgørelser, hvis man ikke vil gøre dem exigible, udelukkende maa støtte sig til den Autoritet, som Arbejdsgivere og Arbejdere i Nævnet have over deres udenfor staaende Kolleger. Ved Gennemførelsen af denne Repræsentationstanke have Lovgivningerne fastsat nogle Hovedpunkter af Betydning, medens de iøvrigt have overladt dens nærmere Udformning til Statutterne. Der kræves saaledes overalt som Betingelse for Valgret, at Vedkommende er Mand, har fyldt en vis Alder, der hyppigst er sat til 25 Aar, samt har Bopæl eller Beskæftigelse i det paagældende Retsdistrikt i en nærmere, forskellig fastsat Tid. I den tyske Rigsdag stod der stærke Kampe om disse Punkter; idet man fra Fremskridtspartiet og Socialisterne havde foreslaaet at nedsætte Alderen til 21 Aar og stede Kvinder til Valg. Til Fordel for disse Udvidelser af Valgretten blev gjort gældende, at Lovforslaget paa disse Punkter beroede paa en Miskendelse af det til Grund for samme liggende Princip, der kræver, at de, som kunne dømmes ved Retten, ogsaa blive valgberettigede til samme, for saa vidt de ere myndige. Hertil er der at svare, at denne Grundsætning maa taale en Indskrænkning, naar den støder sammen med Hensynet til at skabe Garantier for Rettens Sammensætning, og at de unge Arbejdere ere Hedsporerne, der let ville kunne sætte Udsigten til et rent fagligt Samarbejde overstyr. Mod Kvindernes Valgret anførtes det, at det vilde være første Gang, man tildelte dem politiske Rettigheder, og at dette vilde give Signalet til en Rejsning over hele Linien af Spørgsmaalet om

Kvindens Deltagelse i det offentlige Liv. Det maa dog i hvert Fald indrømmes, at det her drejer sig om en politisk Rettighed af en særegen Karakter, der gør de kvindelige Arbejdere mere direkte interesserede i, hvem der blive deres Repræsentanter, end Tilfældet er ved Valg til de lovgivende Forsamlinger. De nærmere Regler om Valgenes Udførelse fastsættes bedst i de for Arbejderdomstolen givne Statutter, idet de lokale Forhold, navnlig eftersom det er smaa eller store Kommuner, kræve forskellig Fremgangsmaade, om det end kan være rigtigt ved Loven at fastslaa visse ledende Grundsætninger, som at Valgene skulle være direkte og hemmelige. Foretages Valget efter forud affattede Lister, lader der sig ikke indvende noget imod den ved de rhinske Domstole gældende Bestemmelse, hvorefter Arbejderne selv maa sørge for at blive indførte paa Listerne ved at godtgøre deres Valgret. Da et af de vigtigste Maal med disse Institutioner er dette, at Arbejdsgivere og Arbejdere kunne komme til at forhandle om deres fælles Anliggender efter rent saglige Hensyn, vilde det næppe være heldigt, naar Arbejderdomstolene ved hyppige Valg droges bort fra dette Spor ud i det agitatorisk politiske Liv. Paa den anden Side maa der vedligeholdes en vis Forbindelse mellem Arbejderne i og udenfor Nævnet, og det bedste er vistnok, at der finder en delvis, og da ikke for sjælden Fornyelse af Nævnet Sted. Til Valgbarhed kræve de fremmede Lovgivninger med Rette noget strengere Betingelser, saaledes navnlig en højere Alder. Af største Betydning for Rettens Virksomhed er Valget af Formanden. Da vi her staa overfor Institutioner med en, ofte inappellabel Domsmyndighed, er det ikke mere end

billigt, at Statsmagten kræver Garantier for Rettens Sættelse, og en virkelig Ligestilling mellem Arbejdsgivere og Arbejdere fører ogsaa til, at Formanden sættes ind i Retten af en over Partierne staaende Myndighed.

Om Sagens Behandling for Retten maa jeg paa Grund af Pladsen fatte mig i yderste Korthed, idet jeg henviser til det værdifulde Materiale, som findes i den tyske og belgiske Lovgivning. Der vil her gøre sig en dobbelt Række af Hensyn gældende; paa den ene Side til at sikre den fornødne faglige Indsigt og om muligt hidføre den endelige Afgørelse ved en mindelig Overenskomst mellem Parterne, paa den anden til hurtigt og billigt at komme til et Resultat. Undertiden ville disse Hensyn virke i samme Retning, saaledes til Sagføreres Udelukkelse fra Retten som Befuldmægtigede for Parterne. Man opnaar derved ikke alene at drage Proceduren bort fra juridiske Deduktioner hen imod en saglig økonomisk Forhandling, men tillige at spare Tid og Penge. Af størst Betydning er det dog maaske, at det kun herigennem vil være muligt at skabe en faktisk Ligestilling mellem Arbejdsgivere og Arbejdere. Havde Sagførere Adgang til Retten, vilde Forholdet meget hyppigt blive dette, at Arbejdsgiverne havde Raad til at skaffe sig lønnet Bistand, Arbejderne ikke. Hvad enten Arbejderen nu blev henvist til selv at føre sin Sag, eller det Offenlige beskikkede ham en Sagfører, vilde Institutionens Formaal, at føre Arbejdsgiverne og Arbejderne sammen, blive helt forfejlet. Paa den anden Side vil naturligvis Sagføreres Udelukkelse paa mangfoldige Punkter faa Indflydelse paa Procesmaaden — hvorom jeg henviser til det om de

tyske Arbejderdomstole anførte — og Forhandlingsmaximen maa navnlig give Plads for en stærkere Indgriben fra Dommerens Side.

Paa andre Punkter ville disse to Grupper af Hensyn komme i Strid med hinanden. Dette gælder saaledes ved Spørgsmaalet, om man skal udskille Forligsmægling som et særligt Stadium af Sagen, ja endog henlægge den til en fra den egenlige Domstol forskellig organiseret Kommission, eller om man skal lade Forligsmægling og Procedure glide umærkeligt over i hinanden. Ganske vist kan en skarp Adskillelse bidrage til at give Forligsforsøget større Vægt; men paa den anden Side spiller det en meget vigtig Rolle i disse Sager at spare Tid, og det kan ogsaa være af Betydning uden Formaliteter atter at kunne knytte Forligsforhandlinger paa et hvilket som helst senere Tidspunkt. En lignende Tvivl frembyder sig om, hvor stor Plads man bør give det faglige Element. Det vilde naturligvis være bedst for Sagens Behandling, om Arbejdsgiver- og Arbejderrepræsentanter altid kunde være tilstede; men da man ikke tør overbebyrde dem, vil det i høj Grad tjene til en hurtig Retspleje, at det første Møde kan finde Sted, uden at Bisidderne tilkaldes. I Tyskland har man — og jeg finder denne Løsning akseptabel, indtil en bedre findes — søgt at dele mellem de modstaaende Hensyn ved at bestemme, at Rettens Formand ikke behøver at tilkalde Repræsentanterne til det første Møde og allerede kan afsige Dommen i dette, men paa Betingelse af at begge Parter samtykke. Paa denne Maade mener man at kunne faa afgjort mange mindre vigtige og tvivlsomme Sager saa hurtigt som muligt, uden at sætte et større

Apparat i Scene, medens saa vel Arbejdsgivere som Arbejdere dog altid ville have det i deres Magt at faa tilkaldt de faglige Repræsentanter.

Ved særlige Vanskeligheder staar man overfor Spørgsmaalet om de trufne Afgørelsers Appellabilitet. Det synes betænkeligt at lade disse Institutioner have Hals- og Haandsret selv over de største Sager, naar de almindelige Domsafgørelser maa finde sig i en fornyet Drøftelse. Paa den anden Side vil man ved at henvise Sagen til en højere, egenlig juridisk Domstol netop komme bort fra Formaålet for Arbejderdomstolene, der er en hurtig Retspleje paa et økonomisk Forhandlingsgrundlag. Det konsekventeste er vistnok, naar Domstolene ere faglig adskilte, at danne en Appelinstans bestaaende af Repræsentanter for disse, saaledes som man har gjort i Genf. I modsat Fald maa man hjælpe sig med at gøre Sager under en vis Værdi inappellable, idet det bemærkes, at Tendensen er til at sætte denne Grænse op.

Af stor Betydning for den Tillid, disse Institutioner kunne vinde i Arbejderkredse, anser jeg det for at være, at Ligestillingen mellem Arbejdsgivere og Arbejdere bevares fuldt ud. Betegnende er det i saa Henseende, at Arbejderkredsene i Frankrig bestemt forlangte og opnaaede Afskaffelsen af den Ulighed i Lovgivningen, der rent pekuniært set var i deres Favør, at Arbejdernes Repræsentanter kunde modtage Godtgørelse for Tidstab, Arbejdsgivernes derimod ikke. Enten maa ingen af Parterne modtage Diæter eller begge, hvilket sidste er det rigtigste.

Gaa vi fra Arbejderdomstolene til Forligs- og Voldgiftsnævnene, maa deres Virksomhed og Organisation

afpasses efter deres Formaal. Dette er, som allerede oftere fremhævet, ikke at bestemme, hvad der er, men hvad der skal være Ret mellem Parterne. Da Forligs- og Voldgiftsnævnenes Afgørelser ikke lade sig fremtvinge, maa de søge deres Styrke i den frivillige Tilslutning, som de kunne finde i de paagældende Samfundskredse, og det ledende Synspunkt for Nævnets Organisation maa være paa bedst mulige Maade at sikre denne. Dette Hensyn vil føre til en anden Konstruktion af Nævnet, end hvor dette fungerer som Domstol. I den sidste bør den afgørende Stemme tilkomme en af det Offenlige ansat Formand, fordi Retten her staar som Haandhævder af den af Staten givne Retsorden og derfor bør frembyde de fornødne Garantier for, at den trufne Afgørelse bliver i Overensstemmelse med denne, hvorhos Domstolen besidder de fornødne Magtmidler til at sætte Dommen igennem. Opgaven for Forligs- og Voldgiftsnævnet er en hel anden; det sidder ikke for at udtale, hvad der er Ret, men for at finde den Løsning paa Spørgsmaalet om de fremtidige Arbejdsbetingelser, der bedst stemmer med de økonomiske Forhold, og denne Løsning har ikke andet at støtte sig paa end sin egen moralske Vægt. Deraf Krav i dobbelt Retning: Til Grund for Afgørelsen bør der lægges økonomiske og ikke juridiske Synspunkter, og alt bør sættes ind paa at skabe et Tillidsforhold mellem Nævnet og de interesserede Samfundskredse. Ingen af disse Hensyn fyldestgøres af den tyske Lov, der lægger Tyngdepunktet i Rettens Virksomhed hos den, som oftest juridisk uddannede Formand, hvis Stemme *kan* gøre Udslaget, selv om Arbejdsgivere og Arbejdere i Nævnet hver gaa til sin

Side. Med Rette siger Brentano: »I Stedet for at være Tillidsmand for Parterne, er Formanden det for Magistraten, Kommunalbestyrelsen eller den højere administrative Myndighed. Man kan næppe antage, at Arbejdsgivere og Arbejdere, der lidenskabeligt have styrtet sig ind i Kampe, paa hvis Udfald deres Ve og Vel beror, godvilligt ville efterkomme en Voldgiftskendelse, naar den afsiges af en Mand, der ikke er *deres* Tillidsmand.« Selv om Formanden i Tilfælde af Stemmeligbed holder sig neutral, vil det i alt Fald efter tysk Ret komme til en Kendelse, naar Arbejdsgivere eller Arbejdere i Nævnet og blot en af det modsatte Parti blive enige. En saadan Afgørelse vilde imidlertid næppe kunne paaregne Tilslutning hos det Parti, som den gaar imod, og bør derfor helst undlades; thi dels ville mislykkede Kendelser let kunne bringe den hele Institution i Miskredit, dels vil det faa den største Betydning for Arbejdsgivernes og Arbejdernes Tilslutning til Voldgiftsnævnet, at de paa Forhaand stilles saa frit som muligt.

Man kan efter mit Skøn følge nær op til den tyske Lov, saa længe det drejer sig om Sagens Undersøgelse og Forligsmæglingen, hvilke ere temmelig ensartede med de tilsvarende Virksomheder indenfor Arbejderdomstolen. Jeg ser intet til Hinder for, at dennes Formand kan lede Forhandlingerne i Forligs og Voldgiftsnævnet, om jeg end anser det for heldigt, at der hersker de friest mulige Former for disse Forhandlinger, og at det navnlig tillades Bisiddere og Tillidsmænd direkte at udsørge Repræsentanter og Vidner. Har Forligsforsøget ikke ført til noget Resultat, er vel alt endnu ikke tabt, men Udsigten til at faa Parterne til

frivilligt at efterkomme en Voldgiftskendelse vil vistnok komme til at afhænge af, at en saadan enten finder en nogenlunde stærk Tilslutning baade fra Arbejdsgivere og Arbejdere i Retten *eller* der som Upartisk netop findes den Mand, til hvem begge Parter have Tillid. Jeg kunde med delvis Benyttelse af den franske Lovs Bestemmelser tænke mig følgende Udvej, der vilde lade Parterne den størst mulige Frihed. Er Forligsmæglingen strandet, kan Voldgiftsnævnet afsige en Kendelse, i hvilken Formanden imidlertid ikke deltager, og til hvilken der kræves en vis qualificeret Majoritet. Opnaas en saadan ikke, burde Formanden opfordre Parterne til enten strax at enes om en Upartisk eller udvælge to Voldgiftsdommere, der, hvis de ikke indbyrdes kom til Overenskomst om Striden, atter kunde vælge en fælles Opmand. Før disse Bestræbelser ikke til et Resultat, maa Forsøgene paa at faa Striden mindelig bilagt anses for strandede.

Gaa vi dernæst over til disse Institutioner som Interesserepræsentanter for Industrien, tror jeg, at den Rolle, de komme til at spille, for en meget væsentlig Del vil komme til at bero paa deres Organisation. Ganske vist vil det være nødvendigt, at Lovgivningen udpeger bestemte Opgaver, som Arbejdsgivere og Arbejdere i Fællesskab skulle løse — foruden til Forligs- og Domsmyndighed i Arbejdssager skal jeg henvise til det Tilsyn, disse Institutioner paa forskellige Steder føre med Lærlingevæsenet, Sundhedstilstanden i Fabrikker og Værksteder m. m. Men Forudsætningen for, at de kunne komme til at føre et frodigt socialt Liv og have Udviklingsmuligheder udover de ved Loven afstukne Grænser, vil efter mit Skøn være, at de ved

at organiseres fagligt komme til at slutte sig til de naturlige økonomiske Grupper. Til Støtte herfor tillader jeg mig at henvise til de fra de belgiske conseils de l'industrie et du travail hentede Erfaringer. Loven talte intet om, at disse Raad skulde have Myndighed til at regulere Fagets Forhold, ej heller om en Virksomhed for Tilvejebringelsen af en Arbejderstatistik, og dog have de udøvet Virksomhed i begge Retninger. Forklaringen er, at Arbejdsgivere og Arbejdere indenfor samme Fag have naturlige Opgaver og Interesser tilsammen, som vanskeligt kunde tænkes varetagne af Organisationer omfattende samtlige Arbejdsgivere og Arbejdere.
